

Bilaga 2

Fördelningspolitisk redogörelse

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Inkomstfördelningens utveckling	4
3	Ekonomisk utsatthet.....	11
3.1	Ekonomisk utsatthet utifrån inkomstdata	11
3.2	Materiell och social fattigdom utifrån enkätfrågor.....	15
4	Internationell utblick.....	18
5	Fördelningen av offentligt finansierade välfärdstjänster	24
6	Effekter av regeringens politik	27
6.1	Ekonomiska drivkrafter till arbete	27
6.2	Fördelningseffekter av regeringens reformer.....	30
	Tabell- och diagrambilaga.....	33

Årets fördelningspolitiska redogörelse består av sex avsnitt. Efter en inledning följer i avsnitt 2 en redovisning av inkomstfördelningens utveckling den senaste tioårsperioden och den förväntade utvecklingen de närmast kommande åren. Avsnitt 3 fokuserar på den del av befolkningen som lever i ekonomisk utsatthet. I avsnitt 4 redogörs för den ekonomiska ojämlikheten i ett globalt perspektiv. Vidare jämförs inkomstfördelningens utveckling i Sverige med utvecklingen i EU:s medlemsstater. Avsnitt 5 visar hur fördelningen av ekonomiska resurser påverkas om hänsyn tas till offentligt subventionerade individuella välfärdstjänster. I avsnitt 6 analyseras avslutningsvis fördelningseffekterna av de reformer som har genomförts under innevarande mandatperiod och hur reformerna påverkar drivkrafterna till arbete.

Sammanfattning

- De senaste tio åren för vilka data finns tillgängliga, 2013–2023, har den ekonomiska standarden utvecklats relativt jämnt i större delen av inkomstfördelningen. Toppinkomsttagarna har dock haft den starkaste inkomstillväxten, vilket till största delen förklaras av kapitalinkomsternas utveckling. Inkomstspridningen har därför ökat under perioden.
- Efter många år med låg inflation och reala inkomstökningar i alla inkomstkikt gick svensk ekonomi 2022 in i en fas med hög inflation. För första gången sedan 1990-talskrisen sjönk medianinkomsttagarens reala ekonomiska standard jämfört med föregående år. Denna utveckling fortsatte även 2023.
- År 2024 föll inflationen tillbaka, vilket skapar förutsättningar för stigande reala inkomster. Modellberäkningar indikerar att de flesta inkomstgrupper senast 2026 kommer att nå upp till 2021 års reala ekonomiska standard.
- År 2023 levde ungefär 4 procent av befolkningen i ett hushåll där den disponibla inkomsten inte räckte till en tänkt nödvändig baskonsumtion. Andelen har minskat gradvis över tid. För ungefär hälften av de som observeras leva i ekonomisk utsatthet är utsattheten av mer långvarig karaktär.
- Risker för ekonomisk utsatthet har ett tydligt samband med individers arbetsmarknadsanknytning. Bland personer i förvärvsaktiv ålder är risken för ekonomisk utsatthet liten om någon hushållsmedlem arbetar heltid.
- I Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) görs direkta observationer av individers levnadsförhållanden. Med detta sätt att mäta ekonomisk utsatthet bedöms 2,5 procent av befolkningen i Sverige ha levt i allvarlig materiell och social fattigdom 2023. Andelen utsatta är enligt detta mått avsevärt lägre bland de äldre i befolkningen än bland personer i förvärvsaktiv ålder.
- Inkomstspridningen i Sverige ligger i stort sett i nivå med EU-genomsnittet. Andelen av befolkningen som lever i allvarlig materiell och social fattigdom är dock jämförelsevis låg i Sverige.
- Individuella välfärdstjänster, som äldreomsorg, utbildning samt hälso- och sjukvård, är en viktig del av fördelningspolitiken. När värdet av dessa tjänster beaktas reduceras inkomstspridningen med drygt 20 procent, främst till följd av att äldre pensionärer och hushåll med barn flyttas uppåt i inkomstfördelningen.
- Drivkrafterna till arbete har stärkts under mandatperioden. Det ekonomiska utbytet av att arbeta mer för de som redan arbetar har ökat, liksom det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete.
- Regeringens reformer inom skatte- och transfereringssystemen under mandatperioden bedöms främst gynna personer allra längst ner i inkomstfördelningen. Reformerna väntas därmed bidra till minskad inkomstspridning.
- Regeringens satsningar på individuella välfärdstjänster, som t.ex. skola och hälso- och sjukvård, bedöms tillföra ekonomiska resurser i alla inkomstgrupper. Effekten bedöms dock vara störst i den nedre delen av inkomstfördelningen.

1 Inledning

På uppdrag av riksdagen lämnar regeringen sedan 1994 en fördelningspolitisk redogörelse. I redogörelsen analyseras inkomstfördelningen i ett historiskt och internationellt perspektiv.

Data

Analyserna i redogörelsen grundar sig i huvudsak på Sveriges officiella inkomstfördelningsstatistik. Datamaterial, modeller, metoder, begrepp och definitioner beskrivs närmare i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på [regeringen.se](https://www.regeringen.se).

Begreppet ekonomisk standard

Analyserna i denna redogörelse baseras i huvudsak på det inkomstbegrepp som vanligtvis används i fördelningsanalyser och som brukar benämnas ekonomisk standard. Inkomstbegreppet har hushållet som inkomstenhet och individen som analysenhet. Det betyder för det första att alla hushållsmedlemmars disponibla inkomster summeras. Den disponibla inkomsten består av inkomst från arbete, kapital och näringsverksamhet samt transfereringar, med avdrag för direkt skatt. För det andra beaktas hushållets försörjningsbörda och de stordriftsfördelar som uppstår när flera individer delar på fasta kostnader. Detta görs genom att hushållets totala disponibla inkomst justeras utifrån hushållets storlek och sammansättning och fördelas lika mellan hushållets medlemmar.

I Sveriges officiella inkomststatistik räknas realiserade vinster och förluster från kapital med när individers disponibla inkomst beräknas. Värdeökningar som ackumulerats under många år kan därför komma att registreras som en stor kapitalinkomst under ett enskilt år. Av bl.a. den anledningen bortser vissa forskare och statistikproducenter från kapitalvinster. I de fördelningspolitiska redogörelserna inkluderas dock realiserade vinster från kapital i den disponibla inkomsten om inte annat framgår.

Kvinnors och mäns individuella inkomster

Ur ett jämställdhetsperspektiv kan det, i stället för det hushållsbaserade inkomstbegreppet ekonomisk standard, vara mer relevant att studera vilka resurser som individen direkt förfogar över. Hur kvinnors och mäns individuella disponibla inkomster har utvecklats redovisas utförligt varje år i en bilaga till budgetpropositionen.¹

Offentliga välfärdstjänster

En stor del av den offentliga sektorns omfördelning sker i form av subventionerade välfärdstjänster, som t.ex. skola och hälso- och sjukvård. Värdet av dessa tjänster ingår dock inte i den disponibla inkomsten. Som ett komplement till den traditionella fördelningsanalysen analyseras därför i två separata avsnitt (5 och 6) i denna bilaga dels hur de resurser som tillhandahålls av offentligt finansierade välfärdstjänster fördelas sig i befolkningen, dels fördelningseffekterna av regeringens välfärds-satsningar under innevarande mandatperiod.

¹ Se t.ex. prop. 2024/25:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. bilaga 3.

2 Inkomstfördelningens utveckling

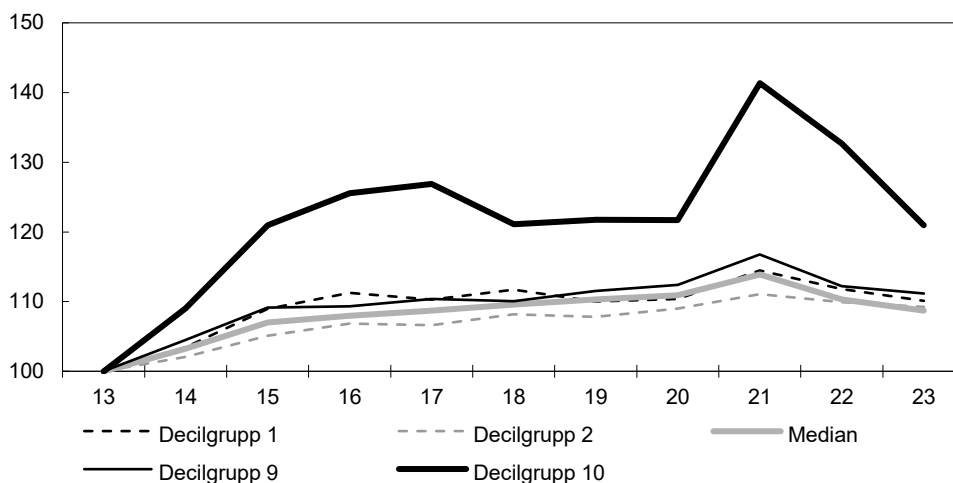
I avsnittet analyseras inkomstfördelningens utveckling i Sverige. Analyserna är i huvudsak bakåtblickande och baseras på den officiella svenska inkomststatistiken, som för närvarande sträcker sig t.o.m. inkomståret 2023. Avsnittet avslutas dock med en kort analys av den förväntade utvecklingen 2024–2028.

Ökade realinkomster den senaste tioårsperioden, men svag utveckling 2022 och 2023

Efter många år med låg inflation och reala inkomstökningar över hela inkomstfördelningen gick svensk ekonomi 2022 in i en fas med hög inflation. För första gången sedan 1990-talskrisen sjönk den reala ekonomiska standarden i samtliga inkomstskikt jämfört med föregående år (se diagram 2.1). Denna utveckling fortsatte även 2023. Sett över tioårsperioden 2013–2023 har den reala ekonomiska standarden, trots nedgången 2022 och 2023, ökat över hela inkomstfördelningen. Inkomstillväxten har fördelats relativt jämnt över olika inkomstgrupper. Den översta tiondelen – decilgrupp 10 – har dock haft den bästa utvecklingen. I detta inkomstskikt ökade den genomsnittliga ekonomiska standarden med drygt 20 procent mellan 2013 och 2023. Medianinkomsttagarens ekonomiska standard ökade ungefär hälften så mycket, med knappt 10 procent.

Diagram 2.1 Real förändring av genomsnittlig ekonomisk standard i olika inkomstskikt

Procent, index=100 år 2013

Anm.: Inkomster har beräknats i 2023 års prisnivå enligt konsumentprisindex (KPI). Till decilgrupp 1 hör den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard och till decilgrupp 10 hör den tiondel som har högst ekonomisk standard.

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

Som visades i 2024 års fördelningspolitiska redogörelse (prop. 2023/2024:100 bilaga 2) fick den höga inflationen 2022 – i genomsnitt 8,4 procent mätt med konsumentprisindex (KPI) – en betydande effekt på hushållens reala inkomster. I reala termer, dvs. när inkomstutvecklingen justeras för den ökade allmänna prisnivån, sjönk medianinkomsttagarens ekonomiska standard med drygt 3 procent och hamnade därmed ungefär på 2019 års nivå. Utvecklingen var svagast i toppen av inkomstfördelningen. Utöver inflationens urholkande effekt på realinkomsten påverkades toppinkomsterna negativt av sjunkande kapitalvinster till följd av en svag utveckling på aktie- och bostadsmarknaden.

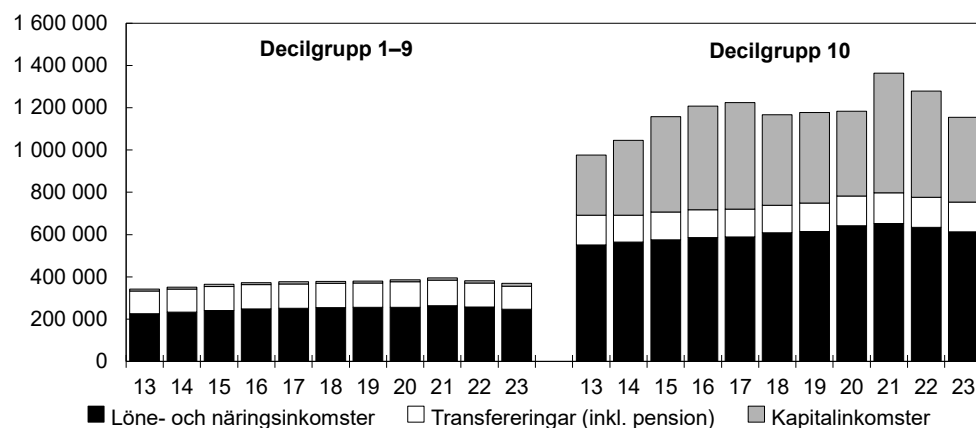
År 2023 var inflationen fortsatt hög, i genomsnitt 8,5 procent mätt med KPI, men de nominella inkomsterna ökade också mer än under tidigare år. Flera faktorer bidrog till detta, bl.a. högre löneökningar och betydande uppskrivningar av ersättningsnivåerna i vissa transfereringssystem. Det senare gällde t.ex. för ekonomiskt bistånd, garanti-pension och studiemedel, där ersättningsnivån är kopplad till prisutvecklingen föregående år. Vidare ledde den höga inflationen 2022 till sänkt inkomstskatt 2023, eftersom skiktgränsen för uttag av statlig skatt justerades upp med 10,7 procent (förändringen av KPI mellan juni 2021 och juni 2022 plus 2 procentenheter). Personer med relativt höga inkomster fick därför en betydande skattesänkning 2023.² Även regeringens reformer, t.ex. stödåtgärder för att kompensera hushållen för höga elpriser, bidrog till inkomstillväxten. Sammantaget ökade de nominella inkomsterna relativt jämnt, med 7–8 procent, över större delen av inkomstfördelningen. I reala termer, dvs. när inkomster mäts i fasta priser, innebar det att den ekonomiska standarden fortsatte att sjunka i samtliga inkomstskikt även 2023. Den reala medianinkomsten sjönk med ytterligare 1,4 procent och hamnade därmed på 2017 års nivå. I den översta tiondelen av fördelningen sjönk den reala ekonomiska standarden med ca 9 procent till följd av fortsatt sjunkande realiserade kapitalvinster.³

Kapitalinkomster har drivit upp toppinkomsterna, men de varierar mycket mellan olika år

Att inkomstillväxten varierar mellan inkomstskikt beror till stor del på att inkomsternas sammansättning ser olika ut i olika delar av fördelningen och på att olika inkomstslag utvecklas i olika takt. Toppinkomsternas utveckling 2013–2023 förklaras till största delen av att kapitalinkomster, som är vanligare i toppen än i den nedre delen av inkomstfördelningen, ökade snabbare än andra inkomstslag (se diagram 2.2).⁴ År 2023 tillföll 80 procent av de totala kapitalinkomsterna tiondelen med högst ekonomisk standard. Den genomsnittliga kapitalinkomsten före skatt ökade med 42 procent i fasta priser mellan 2013 och 2023, vilket kan jämföras löne- och näringsinkomster som i genomsnitt ökade med ca 10 procent.

Diagram 2.2 Bruttoinkomstens sammansättning i olika inkomstskikt

Medelinkomst i kronor (2023 års priser) för individer som är 20 år eller äldre

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

² Grundavdraget och jobbskatteavdraget påverkades också, via indexering av prisbasbeloppet, vilket gav lägre skatt även för lägre inkomster. Dessutom ökade ränteavdragen till följd av ett högre ränteläge, vilket bidrog till att minska hushållens skattebetalningar och dämpa effekten av de högre räntorna på hushållens ekonomi.

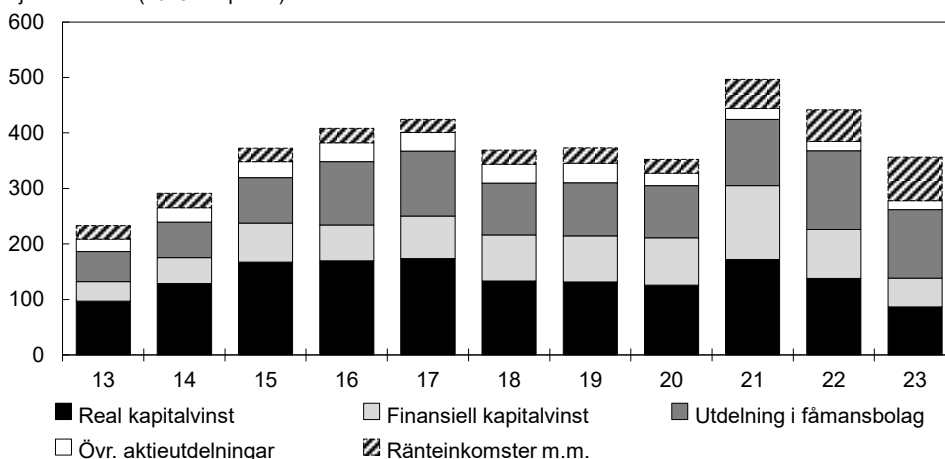
³ Se diagram a.1 i redogörelsens diagrambilaga för en mer detaljerad redovisning av hur den ekonomiska standarden utvecklades nominellt respektive realt för olika inkomstgrupper 2023.

⁴ Kapitalinkomsternas långsiktiga ökning har analyserats utförligt flera tidigare fördelningspolitiska redogörelser (se t.ex. prop. 2021/22:100 bilaga 2). En viktig orsak är den kraftiga prisuppgången för olika tillgångsslag (t.ex. småhus och finansiella tillgångar) som ägt rum de senaste årtiondena. En annan orsak är regeländringar under 2000-talet som har gjort det mer förmånligt för ägare till fåmansbolag att omvandla arbetsinkomster till utdelningsinkomster.

Kapitalinkomster kan delas upp i ett antal olika komponenter. Kapitalvinster består av vinster som uppstår vid försäljning av bostäder eller finansiella tillgångar. Övriga kapitalinkomster består av olika typer av ränte- och utdelningsinkomster. År 2013–2023 ökade den översta tiondelens totala kapitalinkomster från 233 miljarder kronor till 356 miljarder kronor (uttryckt i 2023 års priser). Sett över hela perioden är det främst ökade utdelningar i fåmansbolag som förklarar uppgången, och 2023 var dessa utdelningar det största enskilda kapitalinkomstslaget (se diagram 2.3).

Diagram 2.3 Kapitalinkomster i den översta tiondelen av inkomstfördelningen

Miljarder kronor (2023 års priser)

Anm.: Ränteinkomster m.m. inkluderar bl.a. bankränta, schablonintäkt på investeringssparkonto och intäkt från uthyrning av privatbostad.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

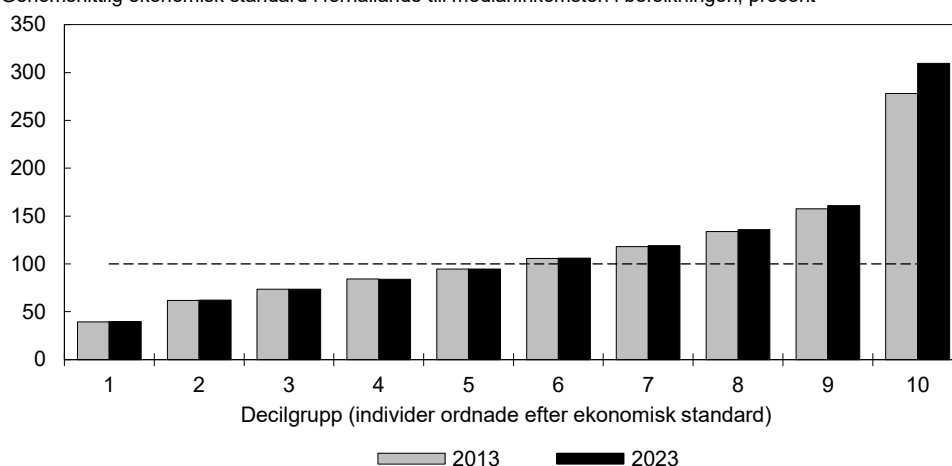
Ett kännetecknande drag för kapitalinkomster är att de varierar betydligt mer mellan olika år än andra inkomstslag. Exempelvis ökade den översta tiondelens samlade kapitalvinster med 45 procent 2021. År 2022 och 2023 minskade kapitalvinsterna i stället, med totalt 55 procent. Variationen beror i hög utsträckning på att personer som realiserar stora kapitalvinster ett givet år tenderar att hamna högt upp i inkomstfördelningen och på att kapitalvinsterna varierar förhållandevis mycket mellan olika år till följd av bl.a. utvecklingen på aktie- och bostadsmarknaden. Eftersom kapitalandelen är relativt stor i toppen av inkomstfördelningen innebär det också att den genomsnittliga ekonomiska standarden varierar mer mellan olika år i toppen av fördelningen än i övriga inkomstkikt (se diagram 2.1 ovan).

Ojämn fördelning av den ekonomiska standarden

Inkomsttillväxtprofilen i diagram 2.1 innebär att de relativa skillnaderna i ekonomisk standard mellan olika inkomstgrupper var stabila mellan 2013 och 2023 (se diagram 2.4). Toppinkomsternas jämförelsevis starka tillväxt ledde dock till ett ökat avstånd mellan toppen och övriga delar av fördelningen. År 2023 hade personer i den översta tiondelen av inkomstfördelningen (decilgrupp 10) i genomsnitt 3,1 gånger högre ekonomisk standard än medianinkomsttagaren och nästan åtta gånger högre standard än personer i den nedersta tiondelen av fördelningen (decilgrupp 1). Personer i den nedersta tiondelen hade i genomsnitt ca 40 procent av medianinkomsttagarens ekonomiska standard.

Diagram 2.4 Olika inkomstgruppers relativa ekonomiska standard

Genomsnittlig ekonomisk standard i förhållande till medianinkomsten i befolkningen, procent

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

Ett annat sätt att analysera inkomstskillnader är att studera inkomstrelationer när individer grupperas efter andra karaktäristika än inkomstnivån, t.ex. efter ålder, hushållssammansättning eller vistelsetid i Sverige. För att beskriva inkomstnivån för en viss grupp används här medianvärdet för ekonomisk standard inom gruppen. På detta sätt skapas en representativ individ för varje grupp.

Den ekonomiska standarden beror bl.a. på var i livsrytmen individer befinner sig (se diagram 2.5). Den ekonomiska standarden ökar med stigande ålder fram till pensioneringen. År 2023 hade åldersgruppen 55–64 år nästan 30 procent högre ekonomisk standard än befolkningen som helhet. Den högre ekonomiska standarden för denna grupp förklaras till stor del av att de sedan länge är etablerade på arbetsmarknaden och att många har fått ett minskat försörjningsansvar i och med att barnen har vuxit upp och flyttat hemifrån. Därefter sjunker standarden med stigande ålder. Åldersgruppen 65 år och äldre, där många är ålderspensionärer, hade 2023 ungefär 10 procent lägre ekonomisk standard än befolkningen som helhet.⁵

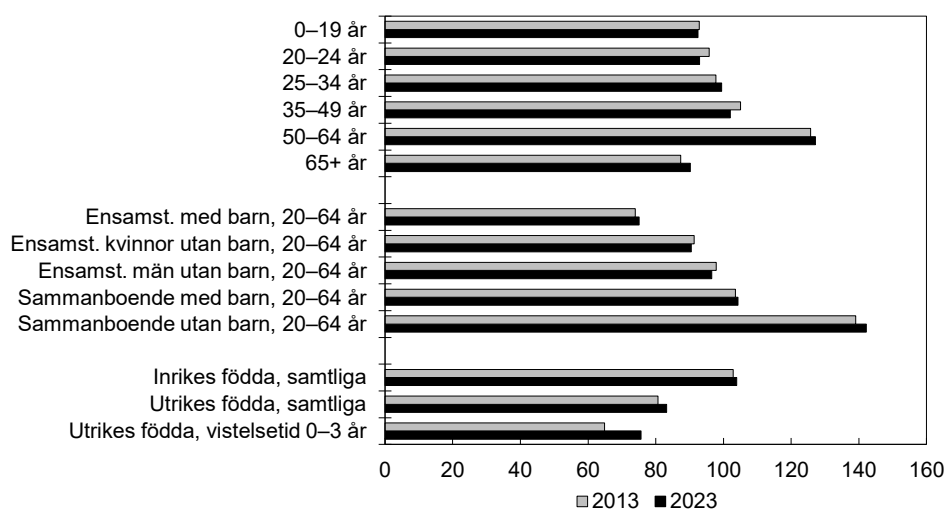
Stordriftsfördelar och hur många som ska försörjas på familjens inkomster får också ett tydligt genomslag på den ekonomiska standarden. Sammanboende i förvärvsaktiv ålder har i genomsnitt högre ekonomisk standard än ensamstående, och hushåll utan barn har i genomsnitt högre ekonomisk standard än hushåll med barn. Lägst standard har ensamstående med barn. År 2023 hade dessa 53 procent av standarden för sammanboende utan barn. Bland de ensamstående har kvinnor lägre ekonomisk standard än män. Denna skillnad förklaras bl.a. av att kvinnor i genomsnitt förvärvsarbetar i lägre utsträckning än män, och att kvinnor är överrepresenterade i yrken och befattningar med lägre löner.

Utrikes födda har lägre ekonomisk standard än inrikes födda. Det allmänna mönstret är att ju kortare vistelsetiden är för en person som har invandrat till Sverige, desto längre ned i inkomstfördelningen återfinns personen. Den primära anledningen är att de som har bott en kort tid i Sverige har en lägre sysselsättningsgrad än de som bott i landet en längre tid. Utrikes födda som har bott i Sverige längre än 20 år har ca 10 procent lägre ekonomisk standard än inrikes födda. Utrikes födda med 0–3 års vistelsetid har ca 30 procent lägre ekonomisk standard än inrikes födda.

⁵ Det finns dock betydande skillnader i ekonomisk standard bland de äldre. År 2023 var medianen för ekonomisk standard i åldersgruppen 65–74 år ca 6 procent högre än medianinkomsten för befolkningen som helhet. Äldre pensionärer (75 år och äldre) har i genomsnitt lägre pensioner, och därmed lägre ekonomisk standard, än yngre pensionärer. För denna grupp var medianinkomsten 20 procent lägre än medianinkomsten för befolkningen som helhet.

Diagram 2.5 Relativ ekonomisk standard för olika grupper i befolkningen

Medianinkomst för olika grupper i förhållande till medianinkomsten för befolkningen som helhet, procent

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

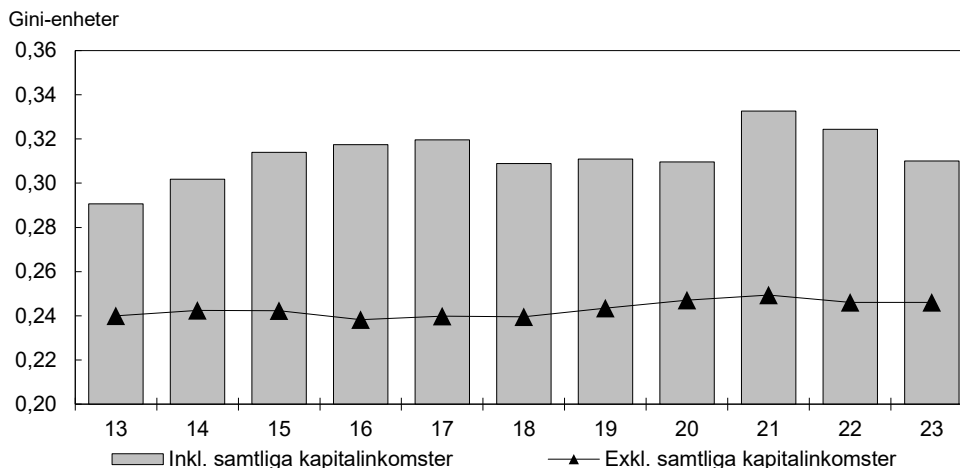
År 2013–2023 ökade den reala ekonomiska standarden för medianinkomsttagaren i befolkningen med knappt 10 procent. En del grupper har dock haft en starkare inkomstillväxt än andra, vilket har lett till vissa mindre förskjutningar mellan olika gruppers relativa ekonomiska standard. Inkomstrelationerna mellan individer i olika åldersgrupper och familjekonstellationer var relativt stabila under perioden. Mest iögonfallande i diagram 2.5 är utvecklingen för utrikes födda med kort vistelsetid i Sverige. För denna grupp ökade den ekonomiska standarden med 27 procent. Det innebär att standarden för gruppen i förhållande till standarden för befolkningen som helhet ökade från 65 till 76 procent. Utvecklingen kan främst kopplas till en ökning av sysselsättningsgraden i gruppen utrikes födda 20–64 år med kort vistelsetid i Sverige, från 52 procent 2013 till 65 procent 2023.

Gini-koefficientens utveckling de senaste tio åren förklaras främst av kapitalinkomsterna

Gini-koefficienten är det vanligaste sammanfattande måttet på spridningen i inkomstfördelningen.⁶ Vid maximal ekonomisk jämlikhet (alla har samma ekonomiska standard) antar koefficienten värdet 0. Vid maximal ojämlikhet (en person har alla inkomster) antar koefficienten värdet 1. Inkomstspridningen mätt med Gini-koefficienten ökade successivt 2014–2017, från 0,29 till 0,32 (se diagram 2.6). Under dessa år ökade toppinkomsterna relativt kraftigt, vilket drog isär inkomstfördelningen. År 2018–2020 låg inkomstspridningen på en relativt stabil nivå. År 2021 nådde Gini-koefficienten en ny toppnivå. Detta år präglades av en stark ekonomisk återhämtning efter pandemiåret 2020. Kapitalinkomsterna ökade kraftigt, och därmed också inkomsterna i toppen av inkomstfördelningen. Höginflationsåren 2022 och 2023 minskade toppinkomsterna mest, vilket innebar att inkomstspridningen minskade. År 2023 var Gini-koefficienten tillbaka på 2020 års nivå.

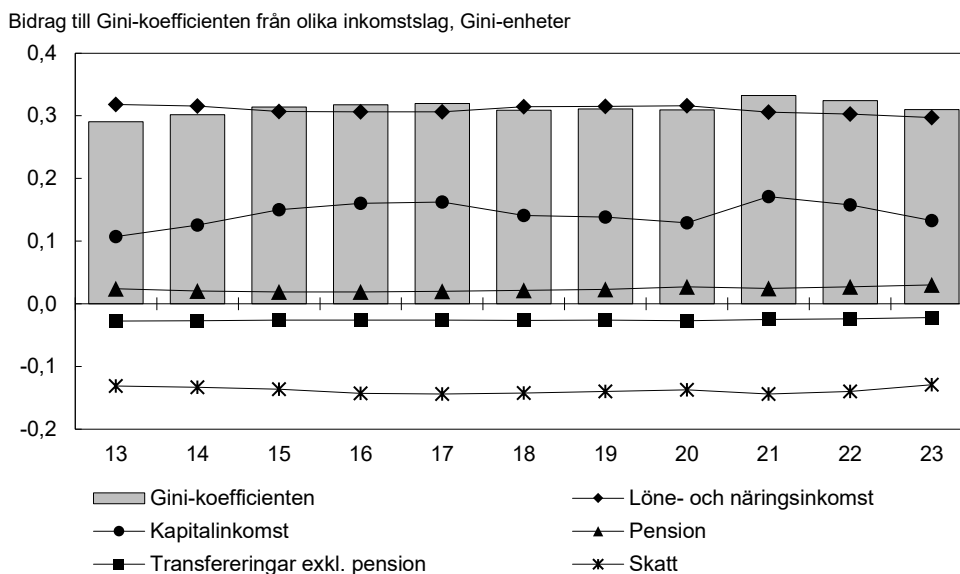
Kapitalinkomsternas stora betydelse för inkomstspridningens ökning kan visas om Gini-koefficienten beräknas med respektive utan kapitalinkomster. När kapitalinkomster inkluderas i inkomstbegreppet har Gini-koefficienten ökat med ca 12 procent, efter 2013. Om inkomster i stället mäts exklusive alla kapitalinkomster är förändringen efter 2013 i stort sett obetydlig.

⁶ Måttet beskrivs utförligare i Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

Diagram 2.6 Inkomstspridning mätt med Gini-koefficienten

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

För att få en tydligare bild av vad som har drivit förändringarna i inkomstspridningen kan man se närmare på hur olika inkomstslags bidrag till Gini-koefficienten har förändrats över tid.⁷ Vissa inkomstslag, t.ex. löneinkomster och kapitalinkomster, är ojämnt fördelade och ger ett positivt bidrag till Gini-koefficienten. Andra inkomstslag, såsom skatter och många transfereringar, verkar utjämnande och ger därför ett negativt bidrag. De positiva och negativa bidragen från de olika inkomstslagen i diagram 2.7 summerar till den totala Gini-koefficienten.

Diagram 2.7 Olika inkomstslags bidrag till den samlade inkomstspridningen

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

Sett över hela perioden 2013–2023 är det framför allt kapitalinkomsternas ökning som förklarar den ökade inkomstspridningen. Det största enskilda bidraget till inkomstspridningen vid en given tidpunkt kommer dock från löne- och näringsinkomsterna. Det beror inte på att det är det mest ojämnt fördelade inkomstslaget, utan snarare på att det är det största inkomstslaget. Löne- och näringsinkomsternas bidrag till Gini-koefficienten minskade något mellan 2013 och 2023. Orsaken är främst att lönernas

⁷ Varje inkomstslag påverkar Gini-koefficienten genom två faktorer, dels en vikt som anger inkomstslagets relativa storlek i förhållande till den disponibla inkomsten, dels inkomstslagets s.k. koncentrationsindex som sammanfattar inkomstslagets fördelningsprofil i förhållande till den totala disponibla inkomsten. Metoden beskrivs i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

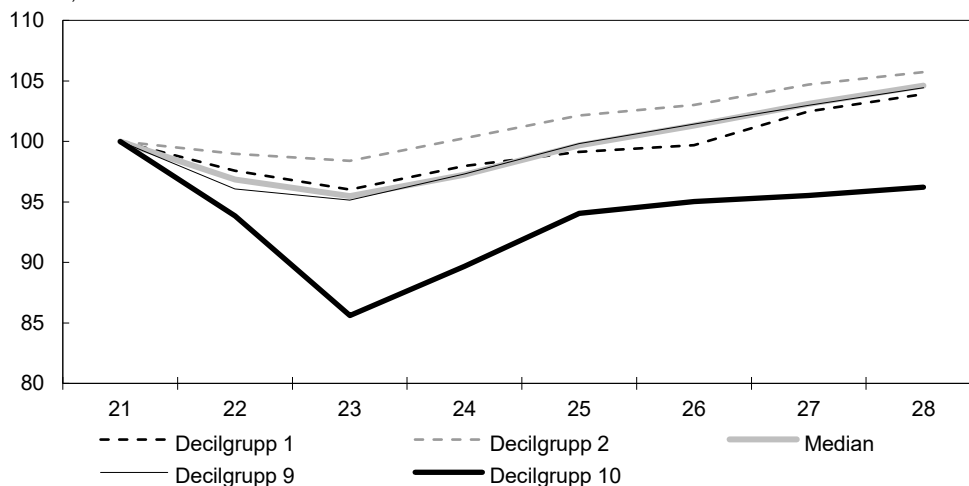
andel av den disponibla inkomsten har minskat. Pensionernas och transfereringarnas bidrag till Gini-koefficienten är relativt måttliga, och de låg på en stabil nivå under hela perioden. Skatternas utjämnande effekt har varit i stort sett oförändrad mellan 2013 och 2023.⁸

Lägre inflation väntas ge stigande reala inkomster 2024–2028

År 2024 sjönk inflationen betydligt både i Sverige och i omvärlden. Inflationen i Sverige uppgick till 2,8 procent, vilket skapade förutsättningar för stigande reala inkomster. Enligt modellberäkningar med mikrosimuleringsmodellen Fasit, som baseras på regeringens makroekonomiska prognoser, väntas en betydande återhämtning av hushållens reala ekonomiska standard 2024–2028.⁹ År 2024–2026 väntas den reala ekonomiska standarden öka med 5–6 procent för de flesta inkomstgrupper. Det innebär att den reala ekonomiska standarden bedöms återhämta sig till 2021 års nivå senast 2026 (se diagram 2.8). För inkomstgrupp 10 väntas återhämtningen dock dröja ytterligare några år.

Diagram 2.8 Real förändring av genomsnittlig ekonomisk standard i olika inkomstskikt 2021–2028

Procent, index=100 år 2021

Anm.: För 2021–2023 är beräkningarna baserade på utfallsdata. För 2024–2028 är beräkningarna baserade på framskrivna inkomstdata.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Sedan 2021 har de äldre i befolkningen (65 år och äldre), såväl ensamstående som sammanboende, haft en bättre utveckling av sin ekonomiska standard än andra familjetyper (se diagram 2.9). Den jämförelsevis gynnsamma inkomstutvecklingen för äldre, och i synnerhet äldre ensamstående kvinnor, förklaras dels av att garanti-pensionen har höjts och räknats upp i takt med inflationen, dels av en rad andra inkomstförstärkningar som har kommit pensionärer till del under dessa år.¹⁰ Den reala medianinkomsten bland äldre ensamstående kvinnor var tillbaka på 2021 års nivå redan 2023. För övriga äldre bedöms återhämtningen till 2021 års nivå ha skett 2024. För personer i förvärsaktiv ålder 20–64 år bedöms den ekonomiska standarden ha börjat förbättras 2024. I takt med att inflationen faller tillbaka och konjunkturläget

⁸ Om skatten delas upp på skatt på förvärsinkomster och skatt på kapitalinkomster finner man dock att den utjämnande effekten av skatt på förvärsinkomster har avtagit och att kapitalskattens utjämnande effekt har ökat. Att skatt på förvärsinkomster bidrar mindre till utjämnningen beror på att förvärsinkomsternas vikt i förhållande till total disponibel inkomst har minskat och att skatten på förvärsinkomster har sänkts under perioden. Att kapitalskatterna bidrar mer till utjämnningen är en effekt av kapitalinkomsternas ökade betydelse. Därmed har även kapitalinkomstskatten ökat (trots att kapitalinkomstbeskattningen inte har skärpts).

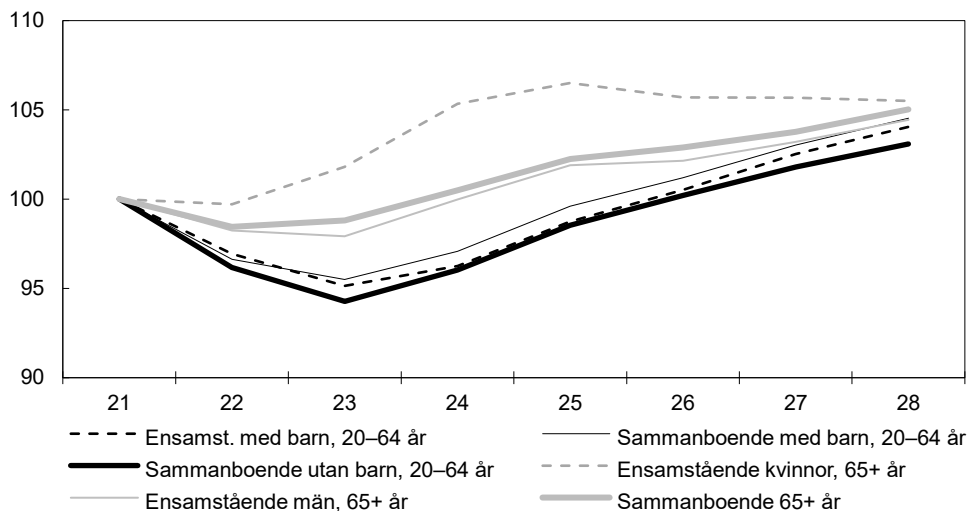
⁹ Modellen beskrivs närmare i Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

¹⁰ Bland annat har det förstärkta grundavdraget för pensionärer höjts. Dessutom har bostadstillägget för pensionärer och äldreförsörjningsstödet stärkts.

stärks väntas den reala ekonomiska standarden öka även 2025–2028. En återgång till samma nivå som 2021 väntas ske 2026.

Diagram 2.9 Real förändring av ekonomisk standard för olika familjetyper 2021–2028

Procentuell förändring av den reala medianinkomsten för respektive grupp, index=100 år 2021

Anm.: För 2021–2023 är beräkningarna baserade på utfallsdata. För 2024–2028 är beräkningarna baserade på framskrivna inkomstdata.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

3 Ekonomisk utsatthet

Hur ekonomisk utsatthet ska definieras och mätas är en omdebatterad fråga. I avsnitt 3.1 används en s.k. indirekt ansats för att mäta ekonomisk utsatthet, vilket innebär att analysen baseras på data om individers registrerade inkomster. Med denna ansats betraktas de som har en ekonomisk standard under en given gräns som ekonomiskt utsatta. Analysen görs både utifrån tvärsnittsdata och longitudinella data, vilket gör det möjligt att urskilja andelen som lever i kortvarig respektive mer varaktig ekonomisk utsatthet. I avsnitt 3.2 används i stället en direkt ansats, som bygger på enkätfrågor rörande individers faktiska levnadsstandard – om man kan betala oförutsedda utgifter, har råd med mat, kläder och ett drägligt boende osv.¹¹

3.1 Ekonomisk utsatthet utifrån inkomstdata

Ekonomisk utsatthet kan mätas på olika sätt

Det finns olika sätt att mäta ekonomisk utsatthet utifrån ekonomiska data. I detta avsnitt används två olika mått: låg inkomststandard och låg relativ ekonomisk standard. Inkomststandard är ett s.k. absolut mått på om hushållets inkomster räcker för att betala nödvändiga omkostnader som t.ex. mat, boende, hemförsäkring och barnomsorg. Vid beräkningen av inkomststandard sätts hushållets disponibla inkomst i relation till en schablonberäknad baskonsumtion. Schablonbeloppet tar hänsyn till hushållets sammansättning, och beloppet för boendekostnad varierar mellan olika typer av kommuner. Låg inkomststandard innebär att inkomsterna inte räcker för att betala omkostnaderna, dvs. den disponibla inkomsten är lägre än baskonsumtionen.

¹¹ I föregående års fördelningspolitiska redogörelse (prop. 2023/24:100 bilaga 2) innehöll detta avsnitt även en analys av graden av självförsörjning bland personer i förvärsaktiv ålder. I denna ekonomiska vårproposition återfinns motsvarande analys i avsnitt 4.1 (Utmaningar för sysselsättningspolitiken).

I länder med hög levnadsstandard är det också vanligt att använda relativa mått för att beskriva människors ekonomiska situation. En vanlig ansats är att betrakta dem vars ekonomiska standard ligger under en relativ låginkomstgräns som individer med låg ekonomisk standard. Låg relativ ekonomisk standard definieras då i relation till omgivningen, och låginkomstgränsen flyttas upp när inkomsterna i samhället ökar. Nedan beräknas denna låginkomstgräns som 60 procent av medianinkomsten.

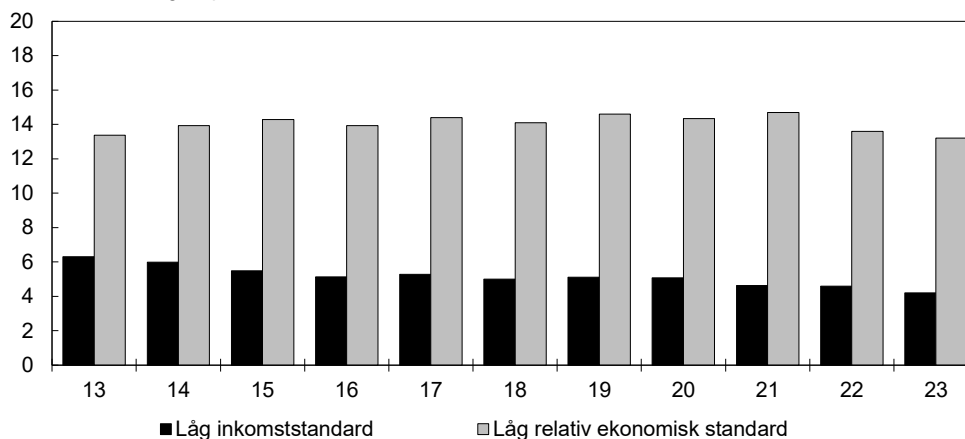
Drygt 4 procent av befolkningen har låg inkomststandard

År 2023 tillhörde 4,2 procent av befolkningen, eller ca 430 000 personer, hushåll med låg inkomststandard (se diagram 3.1). Andelen med låg inkomststandard har minskat i stort sett kontinuerligt över tid. Minskningen beror på att de reala inkomsterna gradvis har ökat även för dem med förhållandevis låga inkomster och att inkomsterna har ökat snabbare än levnadsomkostnaderna. Den nedåtgående trenden bröts dock tillfälligt 2022, då köpkraften försvagades för många hushåll till följd av den höga inflationen. År 2023 fortsatte andelen med låg inkomststandard att sjunka, trots att inflationen var fortsatt hög. Det kan förklaras av att hushåll med låga inkomster får en större andel av sin inkomst från ersättningar som är kopplade till prisbasbeloppet (t.ex. ekonomiskt bistånd, garantipension och studiemedel), och 2023 ökade prisbasbeloppet mer än kostnaderna för baskonsumtionen.¹²

Bilden av hur många som är ekonomiskt utsatta och av utvecklingen över tid ser annorlunda ut med en relativ låginkomstgräns. År 2013–2021 utvecklades inkomsterna i den nedre delen av inkomstfördelningen i ungefär samma takt som medianinkomsten, och andelen med låg relativ ekonomisk standard låg därför på en stabil nivå runt 14–15 procent. År 2022 sjönk den reala medianinkomsten, och därmed den relativa låginkomstgränsen, mer än inkomsterna i den nedre delen av fördelningen. Andelen med låg relativ ekonomisk standard minskade från 14,7 till 13,6 procent. Denna utveckling fortsatte även 2023, då andelen med inkomster under 60 procent av medianinkomsten minskade till 13,2 procent – den lägsta nivån sedan 2008.

Diagram 3.1 Andel med låg inkomststandard respektive låg relativ ekonomisk standard

Andel av befolkningen, procent

Källa: Statistiska centralbyrån (TRIF).

¹² Enligt Statistiska centralbyråns beräkningar för 2023 gick gränsen för låg inkomststandard för ensamboende vid 10 700 kronor i disponibel inkomst per månad. Kostnaden för baskonsumtionen ökade med 3,6 procent jämfört med 2022, vilket kan jämföras med KPI-inflationen på 8,5 procent. För en familj med två vuxna och två barn (3 och 6 år gamla) gick gränsen vid 26 600 kronor per månad. För detta typhushåll ökade kostnaden för baskonsumtionen med 4,5 procent jämfört med 2022. Exemplet avser boende i en kommun med fler än 75 000 invånare och som inte tillhör Stor-Stockholm, Stor-Göteborg eller Stor-Malmö.

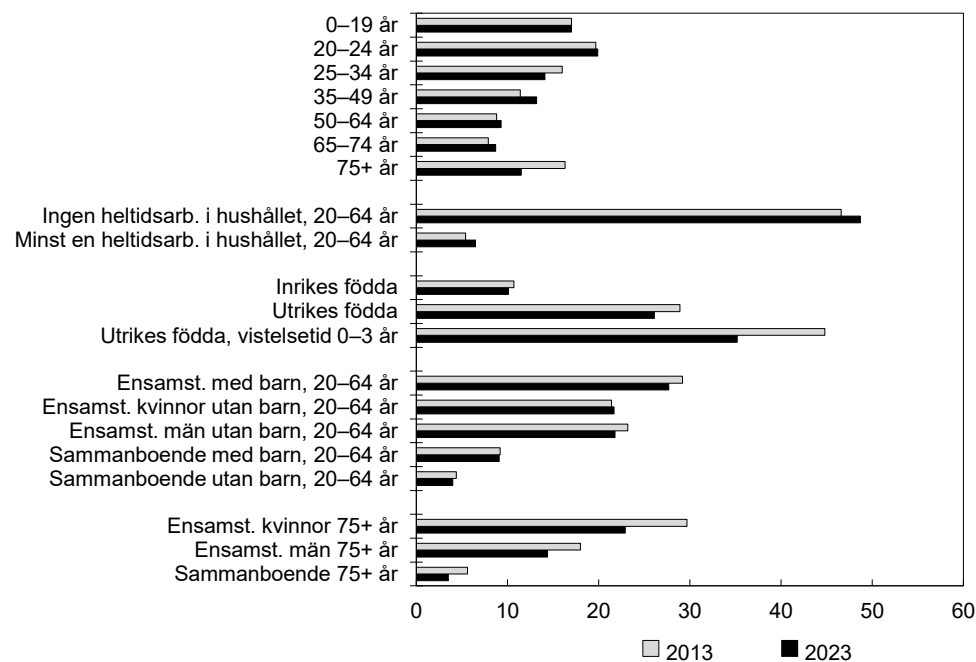
Andelen äldre med låg relativ ekonomisk standard har minskat

Diagram 3.2 visar hur risken för låg relativ ekonomisk standard, dvs. andelen med inkomster under 60 procent av medianinkomsten, varierar mellan olika befolkningsgrupper. På ett övergripande plan har risken för ekonomisk utsatthet ett tydligt samband med individers ålder och arbetsmarknadsanknytning. Bland unga vuxna (20–24 år), varav många är studerande, är andelen med låg relativ ekonomisk standard högre än för befolkningen som helhet. Andelen sjunker med stigande ålder fram till pensioneringen vid 65–70 års ålder. Därefter ökar andelen med stigande ålder.¹³

Höginflationsåren 2022 och 2023 minskade andelen med låg relativ ekonomisk standard i befolkningen från 14,7 till 13,2 procent. Utvecklingen såg dock väldigt olika ut i olika åldersgrupper. Bland personer 20–64 år sjönk andelen något, från 13,2 till 12,8 procent. I åldrarna över 65 år minskade däremot andelen markant, från 15,1 till 10,2 procent. Det beror på att pensioner och vissa andra ersättningar riktade till pensionärer höjdes relativt mycket 2022 och 2023. Andelen minskade mest bland dem över 75 år, från 18,8 till 11,5 procent. År 2023 var risken för låg relativ ekonomisk standard således lägre bland de äldsta i befolkningen än bland personer i förvärvsaktiv ålder 20–64 år.

Diagram 3.2 Andel med låg relativ ekonomisk standard i olika befolkningsgrupper

Procent

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF och STAR) och egna beräkningar.

Barns ekonomiska standard beror på föräldrarnas inkomster och på hushållets sammansättning. Bland de vuxna är det svårt att identifiera en enskild orsak till att vissa individer har låg relativ ekonomisk standard. Orsaken förefaller i stället ofta vara en kombination av olika förhållanden: en egen låg inkomst, försörjningsansvar för barn, avsaknad av en partner eller en partner med låg inkomst. Om ingen hushållsmedlem arbetar heltid är risken för ekonomisk utsatthet i hushållet betydande. Ensamstående med barn är en annan grupp där risken för ekonomisk utsatthet är väsentligt högre än för befolkningen som helhet. Utrikes födda, i synnerhet personer

¹³ Med det absoluta måttet, låg inkomststandard, var andelen ekonomiskt utsatta 2023 i stället lägre bland de allra äldsta (75 år eller äldre) än i åldersgruppen 65–74 år (se diagram a.2 i redogörelsens diagrambilaga). Att det relativa och det absoluta måttet avviker bland de äldsta beror på att många i denna grupp har en inkomst som ligger strax under 60 procent av medianinkomsten. Grundskyddet för pensionärer ligger dock på en nivå som gör att få har inkomster som inte räcker till den nödvändiga baskonsumtionen.

med kort vistelsetid i Sverige, har lägre sysselsättningsgrad och högre arbetslöshet än inrikes födda. De löper därmed en större risk för ekonomisk utsatthet än inrikes födda. För personer med kort vistelsetid har dock andelen med låg relativ ekonomisk standard minskat väsentligt mellan 2013 och 2023 – från 45 till 35 procent – en utveckling som främst kan kopplas till en ökad sysselsättningsgrad i gruppen.

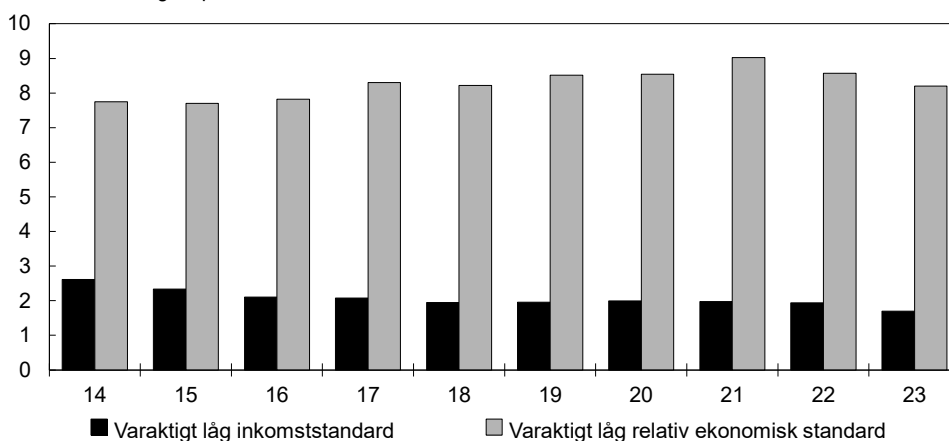
Ungefär hälften av dem med låg inkomststandard är varaktigt ekonomiskt utsatta

En del individer har tillfälligt låga inkomster under kortare perioder till följd av t.ex. studier, arbetslöshet eller sjukdom. För andra är låga inkomster ett mer permanent tillstånd. I detta avsnitt redovisas hur stor andel av befolkningen som kan betraktas som varaktigt ekonomiskt utsatta enligt det absoluta och det relativa synsättet. Varaktigt ekonomisk utsatthet avser här de som klassificeras som ekonomiskt utsatta under referensåret samt under minst två av de tre föregående åren.¹⁴

Skillnaderna mellan det absoluta och det relativa måttet på ekonomisk utsatthet kvarstår när perspektivet skiftar från ett enskilt år till varaktigt ekonomisk utsatthet. Med det absoluta måttet låg inkomststandard är det avsevärt färre individer som betraktas som varaktigt ekonomiskt utsatta än med måttet låg relativ ekonomisk standard. Måtten ger också olika svar på frågan hur utvecklingen över tid har sett ut. Med måttet låg inkomststandard minskade andelen varaktigt ekonomiskt utsatta mellan 2014 och 2023, från 2,6 till 1,7 procent (se diagram 3.3). Av de 4,2 procent som hade låg inkomststandard 2023 var det således mindre än hälften som också hade haft det under flera av de föregående åren. Med måttet låg relativ ekonomisk standard ökade i stället andelen varaktigt ekonomiskt utsatta under samma period, från 7,7 procent till 8,2 procent. Det innebär att närmare två tredjedelar av de 13,2 procent som hade låg relativ ekonomisk standard 2023 också hade haft inkomster under den relativa låginkomstgränsen under flera av de föregående åren.

Diagram 3.3 Andel med varaktigt låg inkomststandard respektive varaktigt låg relativ ekonomisk standard

Andel av befolkningen, procent

Anm.: Till skillnad från analyserna i övriga avsnitt i redogörelsen, där individernas och hushållens inkomster observeras ett enskilt år, följs här inkomsterna under en fyraårsperiod. Denna flerårsanalys har, till följd av databegränsningar, ett senare startår än övriga tidsserier i redogörelsen.

Källa: Statistiska centralbyrån (TRIF).

¹⁴ Varaktigt ekonomisk utsatthet kan definieras på många olika sätt. Den definition som används i detta avsnitt är densamma som Statistiska centralbyrån använder.

3.2 Materiell och social fattigdom utifrån enkätfrågor

Indikatorn Materiell och social fattigdom

De indirekta måtten i föregående avsnitt har flera fördelar. Det finns data som beskriver hushållens och individernas ekonomi, vedertagna inkomstbegrepp och väletablerade metoder för att mäta andelen med låg inkomst. En kritik som riktar sig mot de indirekta måtten, såväl det absoluta som det relativa, är att ekonomisk utsatthet inte enbart bör definieras utifrån inkomst. De indirekta måtten anger snarast förutsättningar för en acceptabel levnadsstandard, medan det teoretiskt är mer korrekt att mäta uttrycken för ekonomisk utsatthet – om man deltar i det sociala livet, har mat och kläder, drägligt boende osv. Ett annat problem med de indirekta måtten är att redovisad årsinkomst ibland inte speglar levnadsstandardens särskilt väl, framför allt inte för dem med de lägsta inkomsterna. Registrerade årsinkomster fångar exempelvis inte upp ekonomiska resurser i form av förmögenhet eller inkomster från svart arbete.

Med ett direkt mått på ekonomisk utsatthet mäts utsattheten i stället genom direkta observationer av individers levnadsförhållanden och tillgång till grundläggande behov. I Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) ställs, genom telefonintervjuer och webbenkäter, flera frågor som används för att mäta ekonomisk stress, fattigdom och social utestängning. Den övergripande indikatorn Materiell och social fattigdom mäter förutsättningar att klara 13 olika typer av utgifter:

- Kan betala oförutsedda utgifter på 14 000 kronor.
- Har råd med en veckas semester per år.
- Kan betala skulder inom utsatt tid: bostadslån, hyra, räkningar, avbetalningsköp.
- Har råd med en måltid med kött, kyckling, fisk varannan dag.
- Har råd att hålla bostaden tillräckligt varm.
- Har råd med tillgång till bil.
- Har råd med tillgång till internet.
- Har råd att ersätta utslitna möbler.
- Har råd att ersätta utslitna kläder.
- Har minst två par skor (inklusive ett par allvädersskor).
- Har råd att spendera en mindre summa på sig själv varje vecka.
- Har råd att regelbundet delta i någon fritidsaktivitet som kostar pengar.
- Har råd att träffa familj eller vänner för att fika eller äta middag minst en gång i månaden.

En individ som inte har råd med sju eller flera av dessa utgifter anses leva i allvarlig materiell och social fattigdom. En individ som inte har råd med fem eller flera av utgifterna anses leva i materiell och social fattigdom dvs. i en lägre grad av fattigdom.

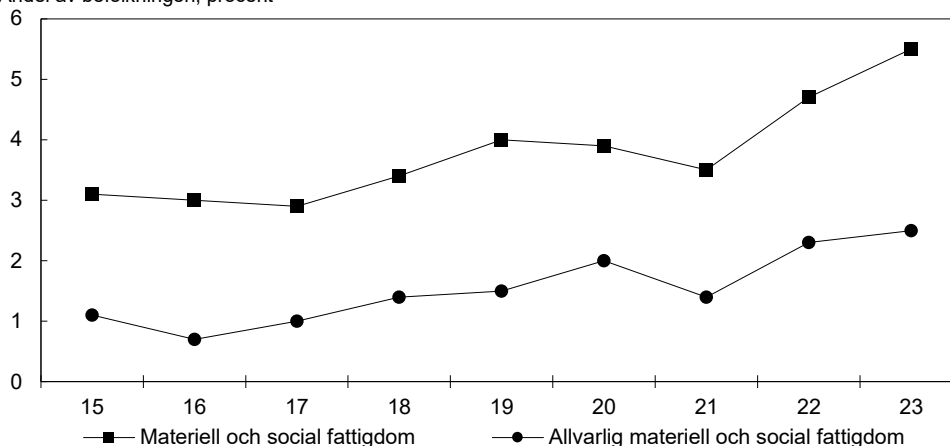
Få äldre lever i materiell och social fattigdom

År 2023 levde 5,5 procent av befolkningen i Sverige i materiell och social fattigdom enligt enkätundersökningen i ULF (se diagram 3.4). Det motsvarar drygt en halv miljon personer. Andelen ökade svagt, med 0,4 procentenheter, mellan 2015 och 2021. Höginflationsåren 2022 och 2023 ökade dock andelen väsentligt – med totalt 2 procentenheter, eller med ca 200 000 personer.¹⁵ Mellan 2021 och 2023 ökade andelen som lever i allvarlig materiell och social fattigdom från 1,4 till 2,5 procent.

¹⁵ Motsvarande undersökning görs av Eurostat för alla EU-länder. Sverige hade 2023 näst lägst andel av befolkningen i materiell och social fattigdom. Jämfört med 2021 ökade andelen i de flesta EU-länder. Bilden ser likartad ut om analysen begränsas till barn 0–15 år (se diagram a.3 i redogörelsens diagrambilaga).

Diagram 3.4 Andel som lever i materiell och social fattigdom

Andel av befolkningen, procent

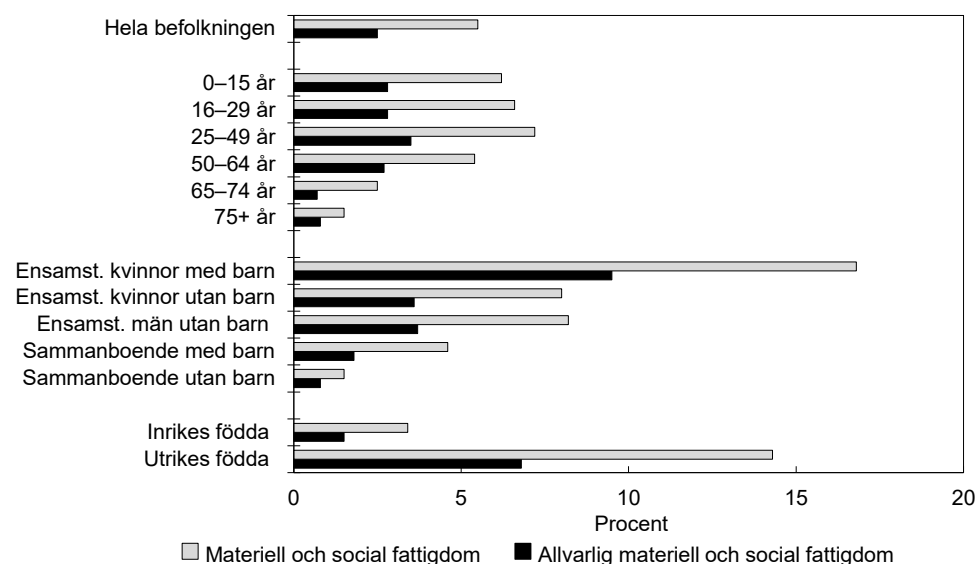

Källor: Statistiska centralbyrån (ULF) och Eurostat (EU-SILC).

Andelen som lever i materiell och social fattigdom är betydligt lägre bland de äldre i befolkningen än bland personer i förvärsaktiv ålder (se diagram 3.5). Andelen var också oförändrad bland personer 65 år eller äldre mellan 2021 och 2023, medan den närapå fördubblades i andra åldersgrupper. Det finns flera skäl till att andelen som lever i materiell och social fattigdom är låg bland de äldre. Många äldre har haft tid att ackumulera tillgångar som bostäder och besparingar, vilket kan ge ekonomisk trygghet och minska risken för fattigdom. Äldre personer har dessutom i regel lägre levnadsomkostnader, eftersom de ofta har betalat av sina bostadslån och inte längre har utgifter för barnomsorg eller utbildning. En annan orsak är att grundskyddet generellt sett är högre för äldre i befolkningen än för personer i förvärsaktiv ålder.¹⁶ Äldre personer kan också ha tillgång till olika former av stöd och tjänster, t.ex. hemtjänst och subventionerad hälsovård, som kan bidra till att minska deras ekonomiska börda.

Diagram 3.5 Andel i olika befolkningsgrupper som levde i materiell och social fattigdom 2023

Procent

Källor: Statistiska centralbyrån (ULF) och egna beräkningar.

¹⁶ För äldre personer finns det specifika förmåner inom pensionssystemet som syftar till att säkerställa en viss ekonomisk trygghet, t.ex. garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. För personer i förvärsaktiv ålder finns det också olika former av ekonomiskt stöd, men dessa är ofta mer inriktade på att stödja arbetsmarknadsdeltagande och omställning vid arbetslöshet, såsom arbetslöshetsersättning och försörjningsstöd. Dessa stöd är vanligtvis inte lika omfattande som grundskyddet för äldre.

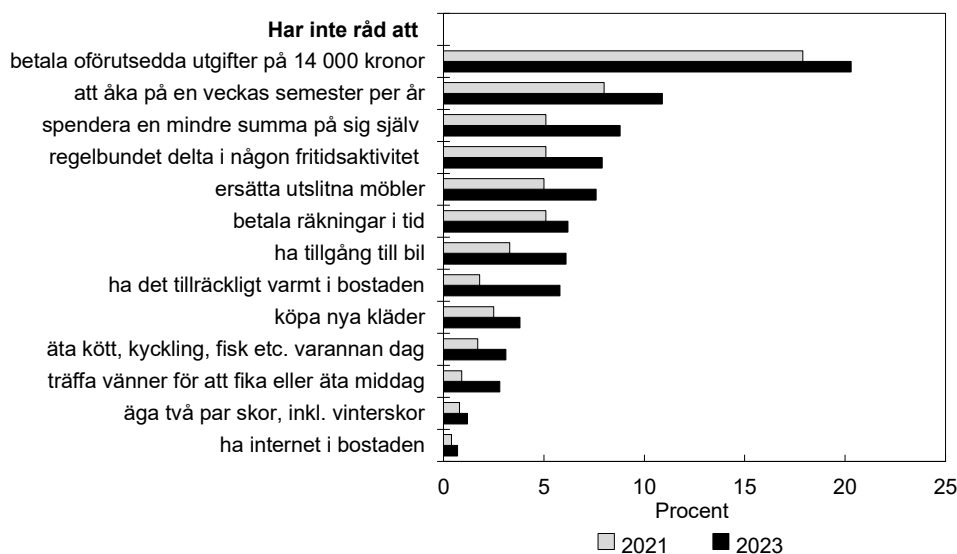
Andelen som lever i materiell och social fattigdom skiljer sig också beroende på bl.a. familjesituation och födelseland. Ensamstående föräldrar är en grupp som ofta har det ekonomiskt svårare. Bland ensamstående kvinnor med barn levde 17 procent i materiell och social fattigdom 2023. Motsvarande andel bland sammanboende utan barn var 1,5 procent. Bland utrikes födda uppgick andelen som lever i materiell och social fattigdom till drygt 14 procent, vilket var drygt fyra gånger högre än bland inrikes födda.¹⁷

Ensamstående kvinnor med barn har svårt att klara oförutsedda utgifter

År 2023 uppgav ungefär hälften av befolkningen i Sverige att de inte har råd med en eller fler av de 13 indikatorer som mäter materiell och social fattigdom. Det vanligaste är inte ha råd att betala en större oförutsedd utgift – ungefär var femte person i befolkningen 16 år och äldre uppgav att de saknar kontantmarginal (se diagram 3.6). Den näst vanligaste är att inte ha råd med en veckas semester per år, vilket gällde ungefär var tionde person.¹⁸ Mellan 2021 och 2023 ökade andelen personer som inte har råd med en viss utgift för samtliga 13 indikatorer. I relativa termer var ökningen störst för indikatorn som mäter om personer inte har råd att hålla sin bostad tillräckligt varm. Denna grupp tredubblades, från 2 till 6 procent, mellan 2021 och 2023.

Diagram 3.6 Indikatorer för materiell och social fattigdom

Andel av befolkningen 16 år och äldre som inte har råd med viss utgift, procent

Källa: Statistiska centralbyrån (ULF).

Den vanligast upplevda bristen, dvs. att inte ha råd med en oförutsedd utgift, är betydligt mindre framträdande bland äldre än bland yngre (se diagram 3.7). Andelen som saknar kontantmarginal var 2023 lägst bland de allra äldsta i befolkningen (75 år eller äldre). I denna grupp minskade andelen dessutom under höginflationsåren 2022 och 2023, medan andelen ökade i övriga åldersgrupper.

Bland ensamstående är andelen som saknar kontantmarginal ungefär lika stor för kvinnor och män. Det är vanligare att personer saknar kontantmarginal om de är

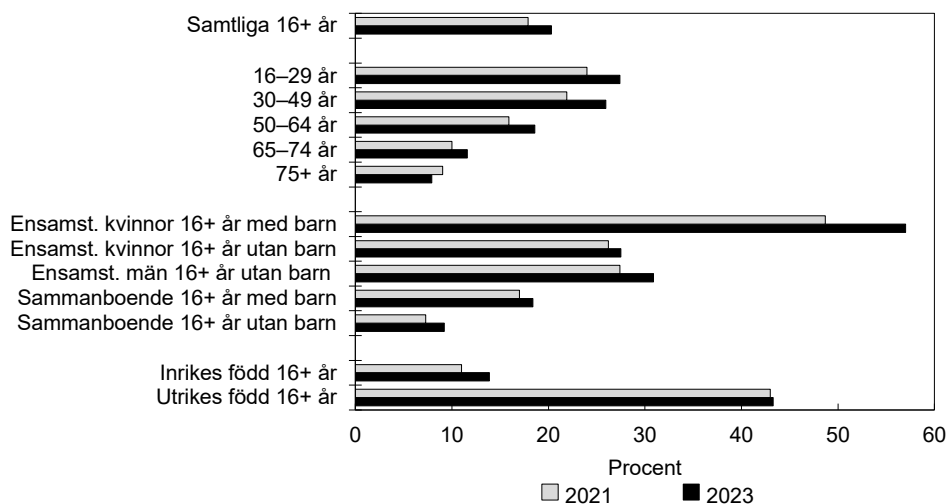
¹⁷ Genomsnittet för materiell och social fattigdom i EU för personer som är 16 år och äldre är ca 22 procent bland utrikes födda och ca 11 procent bland inrikes födda. Skillnaderna i Sverige mellan inrikes och utrikes födda är de högsta i hela EU.

¹⁸ Dessa andelar var dock bland de lägsta jämfört med andra EU länder. På EU-nivå var det 2023 i genomsnitt 31 procent som inte klarade en större oförutsedd utgift och 29 procent som inte hade råd med en veckas semester.

ensamstående än om de sammanboende. Andelen är påtagligt högre om den ensamstående dessutom har försörjningsansvar för barn. Bland ensamstående kvinnor med barn uppgav 2023 närmare 60 procent att de saknar kontantmarginal. Skillnaderna är också stora mellan inrikes och utrikes födda. Bland inrikes födda saknade 14 procent medel för att betala en större oförutsedd utgift. Motsvarande andel bland utrikes födda var 43 procent.

Diagram 3.7 Andel i olika befolkningsgrupper som saknar kontantmarginal

Andel av befolkningen 16 år och äldre som saknar kontantmarginal, procent

Källa: Statistiska centralbyrån (ULF).

4 Internationell utblick

De två första delavsnitten redogör för utvecklingen av den globala inkomstfördelningen. Därefter redovisas hur inkomstspridningen och den ekonomiska utsattheten varierar bland EU:s medlemsstater.

Den globala ojämlikheten har minskat de senaste 20 åren

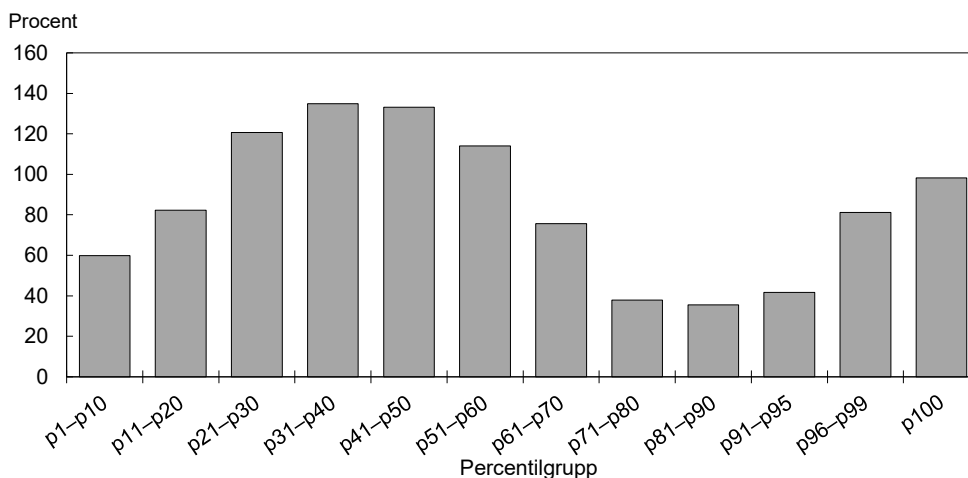
Detta avsnitt bygger på data som har hämtats från World Income Database.¹⁹ Databasen, som bygger på en kombination av nationalräkenskaper, taxeringsdata, och urvalsundersökningar, är ett samarbetsprojekt mellan forskare i ett stort antal länder. Inkomster mäts i detta avsnitt som den individuella inkomsten före skatt. Pensioner och arbetslöshetsersättning är inkluderade i inkomsten, men inte transfereringar. Inkomsterna har standardiserats med purchasing power parity (PPP) för att bli jämförbara mellan länder. Endast den vuxna delen av befolkningen, 20 år eller äldre, finns med i beräkningarna.

I diagram 4.1 visas den relativa inkomstillväxten 1980–2023 för olika inkomstskikt när jordens vuxna befolkning delas in i 100 s.k. percentilgrupper efter stigande inkomst. De 20 procent med lägst inkomst hade en inkomstutveckling som låg i linje med den genomsnittliga globala inkomstillväxten. I denna grupp finns många från Afrika söder om Sahara och Indien. Skiktet strax ovanför, percentilgrupperna 20–60, hade den starkaste inkomstillväxten. Detta skikt består till stora delar av en framväxande medelklass i Indien, Kina och övriga Asien. Svagast utveckling hade percentilgrupperna 70–90. I den övre delen av detta skikt befinner sig bl.a. låg- och

¹⁹ Data finns fritt tillgängliga på www.wid.world. Där finns också utförliga beskrivningar av data och metoder.

medelinkomsthushåll från Europa och Nordamerika. I fördelningens översta tio procent, och i synnerhet i den absoluta toppen, var inkomstillväxten starkare. Denna del av fördelningen består i huvudsak av individer från Europa och Nordamerika.²⁰

Diagram 4.1 Genomsnittlig real inkomstillväxt i den globala inkomstfördelningen 1980–2023

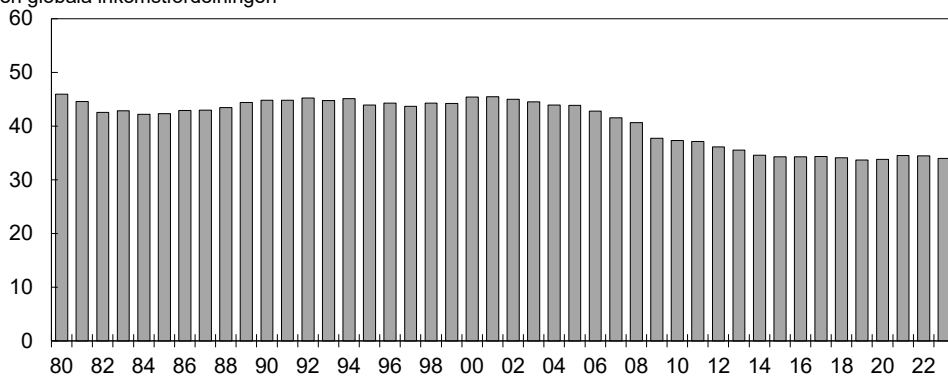

Källa: The World Inequality Database (www.wid.world), 2025-01-13.

Den globala ojämlikheten kan enklast beskrivas i termer av relativinkomster för olika grupper. Ett sådant mått utgörs av kvoten mellan den genomsnittliga inkomsten för tiondelen av jordens samlade vuxna befolkning med högst inkomst och den genomsnittliga inkomsten för de 50 procent som har lägst inkomst (se diagram 4.2). Mellan 1980 och 2000 hade personer som tillhörde den översta tiondelen i genomsnitt runt 45 gånger högre inkomst än personer som tillhörde den nedre halvan av den globala fördelningen. Efter 2000 har inkomsterna ökat snabbare i den nedre delen än i toppen av fördelningen. Kvoten har därför minskat successivt, och 2023 hade personer som tillhörde den översta tiondelen i genomsnitt 34 gånger högre inkomst än personer som tillhörde den nedre halvan. Det är värt att notera att drygt hälften av Sveriges vuxna befolkning tillhörde den översta tiondelen i den globala inkomstfördelningen 2023.²¹

Diagram 4.2 Inkomstskillnader i den globala inkomstfördelningen

Kvoten mellan genomsnittlig inkomst i den översta tiondelen och genomsnittlig inkomst i den nedre halvan av den globala inkomstfördelningen

Källa: The World Inequality Database (www.wid.world), 2025-01-13.

²⁰ Ser man i stället till hur stor del av den totala inkomstillväxten under perioden 1980–2023 som tillföll olika delar av den globala inkomstfördelningen blir bilden en annan. Drygt 10 procent gick till den nedre halvan och 90 procent till den övre halvan. Drygt 25 procent gick till den översta hundra delen av fördelningen.

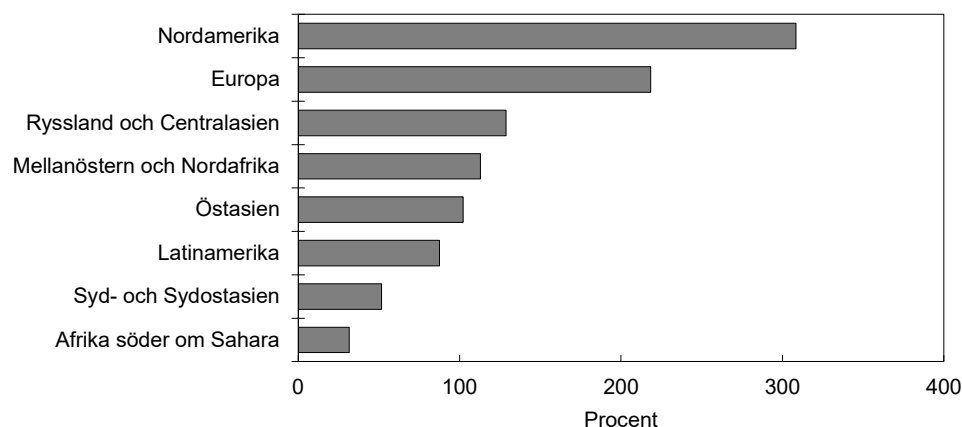
²¹ De översta tio procenten av den globala inkomstfördelningen förfogade 1980 över 52 procent av de samlade inkomsterna. Inkomstandelen steg därefter trendmässigt fram till 2000, då den uppgick till 58 procent. Därefter har andelen minskat, och var 2023 tillbaka ungefär på 1980 års nivå. År 2023 tillföll runt 8 procent av de samlade globala inkomsterna den undre halvan av den globala inkomstfördelningen.

Stora inkomstskillnader både mellan och inom olika regioner

Den globala ojämlikheten vid en given tidpunkt kan delas upp i två komponenter. Den första är inkomstskillnader mellan länder. I diagram 4.3 har världen delats upp i åtta regioner. Diagrammet visar medelinkomsten i varje region uttryckt som en procentandel av den globala medelinkomsten. Inkomstskillnaderna mellan regioner är betydande. År 2023 var medelinkomsten i Afrika söder om Sahara drygt 30 procent av det globala genomsnittet. Latinamerika, Östasien och Ryssland och Centralasien har medelinkomster i närheten av det globala genomsnittet. I Europa var förhållandet mer än två gånger det globala genomsnittet och i Nordamerika tre gånger det globala genomsnittet. Det betyder att nordamerikaner hade 10 gånger högre medelinkomst än afrikaner söder om Sahara, medan östasiater hade hälften av européernas inkomster.

Diagram 4.3 Inkomstskillnader mellan regioner 2023

Medelinkomst i regioner 2023 i relation till 2023 års globala medelinkomst, procent

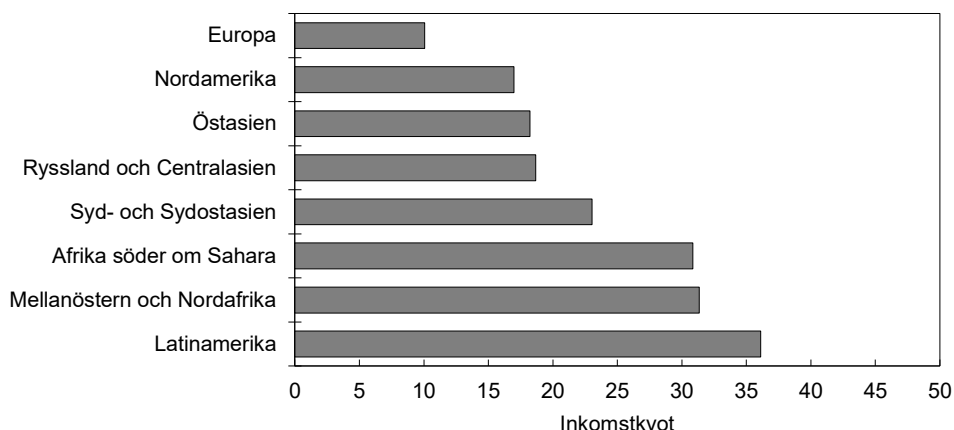
Anm.: Östasien inkluderar bl.a. Kina, Japan och Sydkorea. Till Syd- och Sydostasien räknas bl.a. Indien, Pakistan, Thailand och Indonesien.

Källa: The World Inequality Database (www.wid.world), 2025-01-13.

Den andra komponenten som avgör nivån på den globala ojämlikheten är inkomstskillnader inom länder eller regioner. I diagram 4.4 redovisas ojämlikheten inom olika regioner som kvoten mellan medelinkomsten för tiondelen med högst inkomst i regionen och den genomsnittliga inkomsten för de 50 procent som har lägst inkomst i regionen. Ojämlikheten är störst i Latinamerika, Mellanöstern och Nordafrika samt i Afrika söder om Sahara. I dessa regioner har personer som tillhör den översta tiondelen i genomsnitt drygt 30 gånger högre inkomst än personer som tillhör den undre halvan av den regionala fördelningen. I exempelvis Latinamerika förfogade 2023 den översta tiondelen över 57 procent av de totala inkomsterna, medan 8 procent tillföll den fattigaste hälften av befolkningen. Europa är i detta sammanhang en relativt jämlik region. I Europa förfogade 2023 den översta tiondelen över 37 procent av de totala inkomsterna, medan 18 procent tillföll den fattigaste hälften av befolkningen.

Diagram 4.4 Inkomstskillnader inom regioner 2023

Kvoten mellan genomsnittlig inkomst i den översta tiondelen och genomsnittlig inkomst i den nedra halvan av de regionala inkomstfördelningarna

Källa: The World Inequality Database (www.wid.world), 2025-01-13.

Som visades i diagram 4.2 ovan har den globala ojämlikheten – med det mått som används i diagrammet – minskat de senaste 20 åren. I rapporten World Inequality Report 2022 tillämpas flera alternativa mått, t.ex. den globala Gini-koefficienten, som visar samma sak.²² I rapporten analyseras också i vilken utsträckning inkomstskillnader inom länder respektive inkomstskillnader mellan länder bidrar till den globala ojämlikheten. Bidraget till den globala ojämlikheten från inkomstskillnader inom länder har ökat i stort sett kontinuerligt sedan 1980. Sedan finanskrisen 2008 har utvecklingen dock planat ut. Bidraget från inkomstskillnader mellan länder har gått i motsatt riktning, dvs. skillnaderna i medelinkomst mellan länder har minskat. Det är ett resultat av en hög ekonomisk tillväxt i folkrika länder i Östasien och i Syd- och Sydostasien i förhållande till tillväxttakten i rika länder (se diagram 4.1 ovan). De senaste två årtiondena har den senare effekten dominerat, vilket har lett till en minskad global ojämlikhet.²³

Inkomstspridningen i Sverige ligger runt EU-genomsnittet

Den mest aktuella inkomststatistiken från EU:s statistikorgan Eurostat avser inkomståret 2022.²⁴ Gini-koefficienten var lägst i några av de centraleuropeiska länderna – Slovakien, Slovenien och Tjeckien (se diagram 4.5). Även Nederländerna och Belgien hade 2022 en Gini-koefficient som låg avsevärt under genomsnittet för EU:s 27 medlemsstater. De nordiska EU-länderna, Danmark, Finland och Sverige, har också Gini-koefficienter under genomsnittet. År 2022 hade dock Sverige högst inkomstspridning bland de nordiska EU-länderna. I de sydeuropeiska länderna Italien, Portugal, Grekland och Spanien är inkomstspridningen avsevärt större än i de nordiska länderna. Detsamma gäller för flertalet av de nyare EU-länderna, i synnerhet de baltiska länderna och Bulgarien.

Inkomstspridningen minskade i en majoritet av EU-länderna mellan 2013 och 2022. Sverige är ett av länderna där utvecklingen gick i motsatt riktning under denna tidsperiod. År 2013 rankades Sverige på sjundeplats bland länderna med lägst Gini-

²² Se Chancel, Piketty, Saez, Zucman m.fl., World Inequality Report 2022, World Inequality Lab.

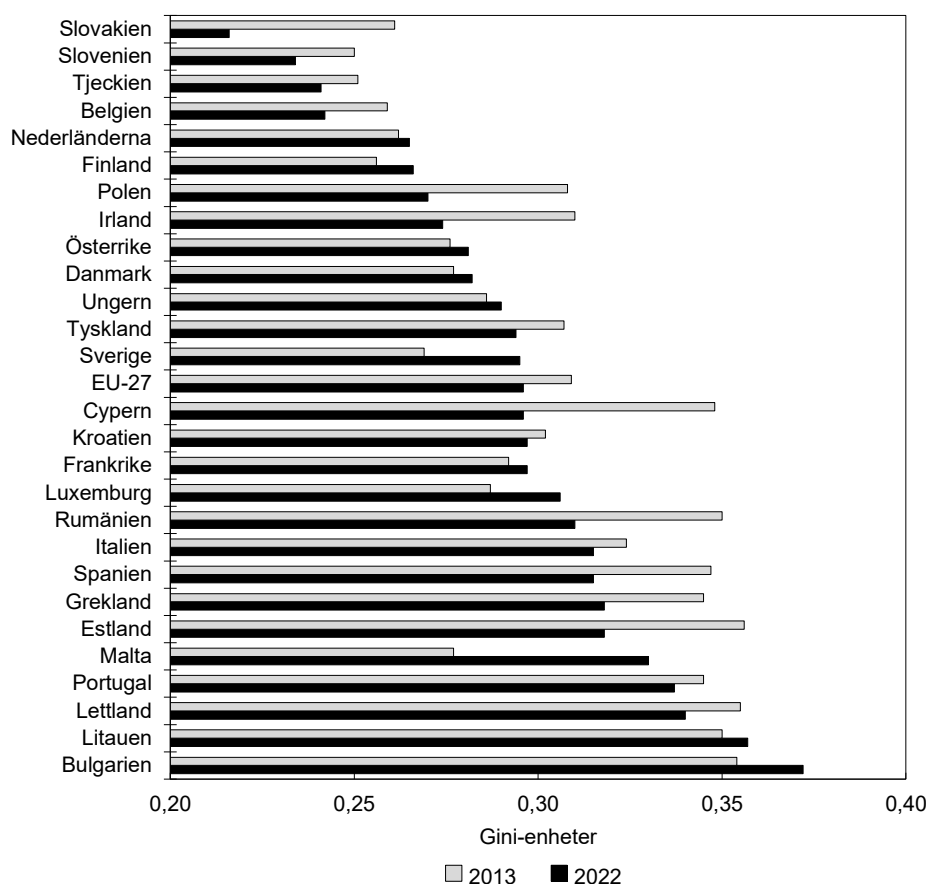
²³ I World Income Report 2022 beräknas ungefär två tredjedelar av den globala ojämlikheten 2020 härstamma från inkomstskillnader inom länder och en tredjedel från skillnader mellan länder.

²⁴ Till skillnad från föregående avsnitt, där inkomsterna i det globala perspektivet mäts före skatt och utan hänsyn till familjestorlek, redovisar Eurostat disponibla hushållsinkomster justerade för familjestorlek. Skillnader i data och metodval innebär dock att de beräkningar av Gini-koefficienten från Eurostat som redovisas här och beräkningar för Sverige som redovisas i andra delar av denna redogörelse inte är helt jämförbara. Eurostat använder t.ex. en annan ekvivalensskala för att justera för försörjningsbörd och inkluderar inte realiserade kapitalvinster.

koefficient i EU. År 2022 hade Sverige halkat ner till trettonde plats, med en Gini-koefficient som låg på i stort sett samma nivå som EU-genomsnittet.

Diagram 4.5 Inkomstspridning inom EU

Gini-koefficienter för disponibel inkomst exklusive kapitalvinst

Anm.: I diagrammet rangordnas länder efter storleken på Gini-koefficienten 2022.

Källa: Eurostat (EU-SILC).

Jämfört med andra länder i Europa har Sverige en relativt låg andel ekonomiskt utsatta

Inom EU används ett sammansatt mått på andelen människor som lever eller riskerar att leva i fattigdom och social utestängning. Det mäter andelen personer som uppfyller minst ett av följande tre kriterier:

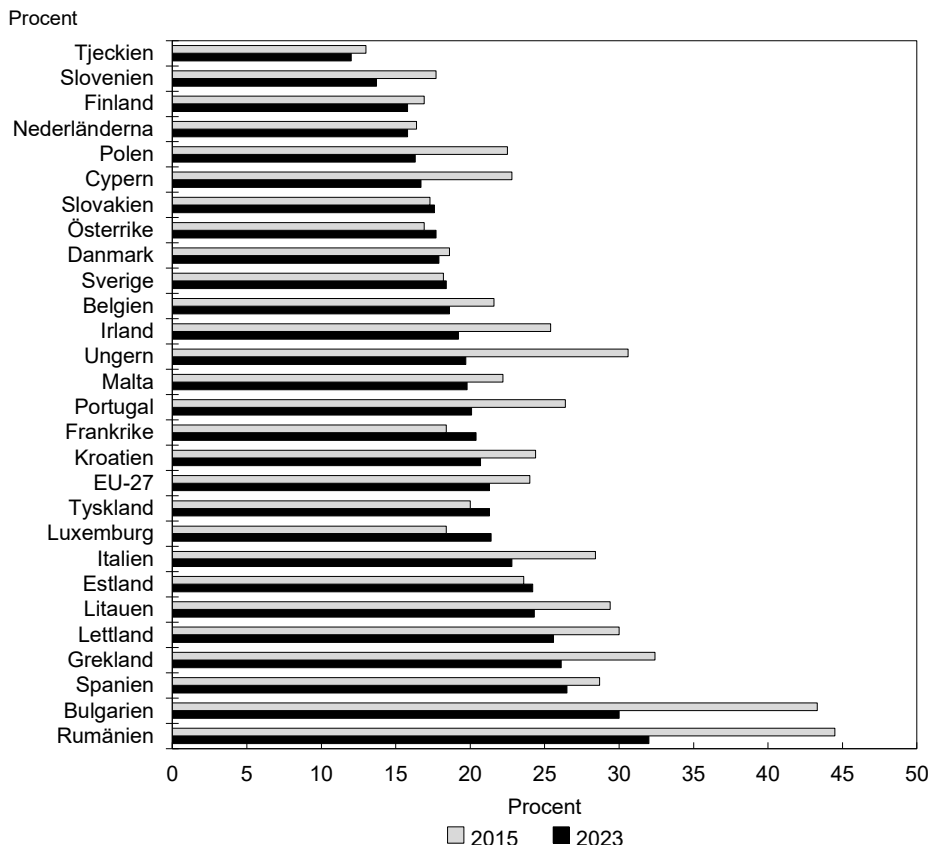
- Personen har en ekonomisk standard som understiger 60 procent av den nationella medianinkomsten.
- Personen lever i allvarlig materiell och social fattigdom.
- Personen tillhör ett hushåll som har låg förvärvsintensitet.

Personer som lever i allvarlig materiell och social fattigdom saknar förmåga inom minst sju av tretton områden, såsom att möta oväntade utgifter, att hålla hemmet tillräckligt varmt, att ha tillgång till en bil eller att ta en veckas semester varje år (se avsnitt 3.2 ovan). Hushåll med låg förvärvsintensitet är hushåll där medlemmarna i förvärvsaktiv ålder (18–59 år) arbetar mindre än 20 procent av den samlade arbetstiden i ett lika stort hushåll där alla i dessa åldrar arbetar heltid.

År 2015 beräknades 24 procent av befolkningen inom EU uppfylla ett eller fler av de tre kriterierna ovan. Andelen har därefter sjunkit i flertalet länder, och 2023 uppgick den till drygt 21 procent. I Sverige och de övriga nordiska EU-länderna är det en

jämförelsevis låg andel som riskerar att leva i fattigdom och social utestängning (se diagram 4.6). År 2023 var Sverige det land i Norden som hade högst andel, men skillnaderna mellan de nordiska länderna är små. Andelen i Sverige ligger dock tydligt under EU-genomsnittet, och den höll sig relativt konstant runt 17–18 procent mellan 2015 och 2023.

Diagram 4.6 Risk för fattigdom och social utestängning inom EU 2023

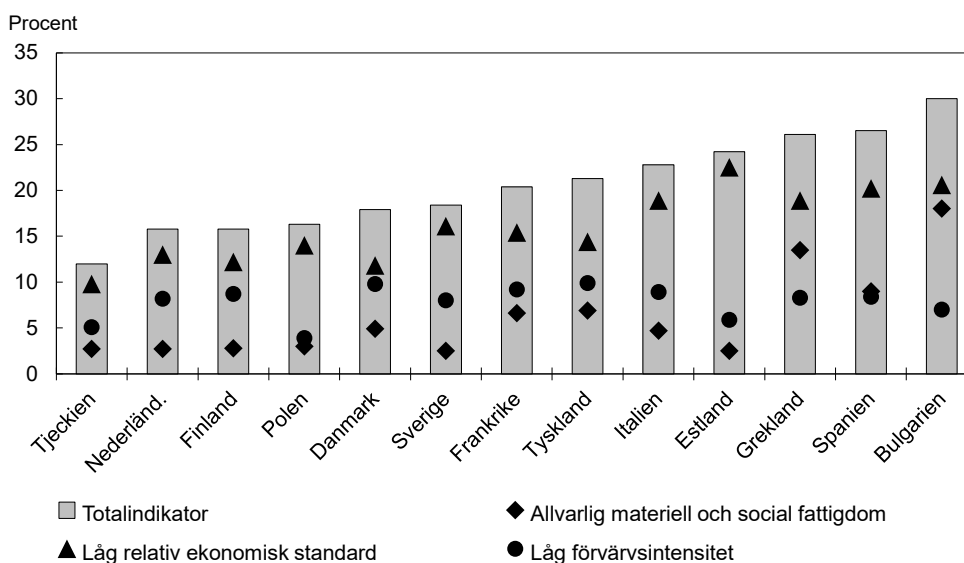

Anm.: I diagrammet rangordnas länderna från lägsta till högsta värde för indikatorn 2023.

Källa: Eurostat (EU-SILC).

Av de tre delkomponenterna är det risken att hamna under den relativa låginkomstgränsen som har störst effekt på totalindikatorn (se diagram 4.7). Andelen med en ekonomisk standard som understiger 60 procent av den nationella medianinkomsten varierar en del mellan länder, från 10 till 22 procent. Låga andelar finns i bl.a. Tjeckien, Danmark och Finland, medan bl.a. Bulgarien, Estland och Spanien tillhör länderna med högst andelar. Störst skillnad mellan länder uppvisar indikatorn för andelen som lever i allvarlig materiell och social fattigdom. Andelen varierar från drygt 2 procent i Sverige och några andra länder till knappt 20 procent i Bulgarien och Rumänien. Detta avspeglar till stor del skillnader i levnadsstandard mellan länderna. Mellan 2015 och 2023 minskade andelen som lever i allvarlig materiell och social fattigdom i de flesta EU-länder. I en majoritet av länderna, bl.a. i Sverige, vände andelen dock upp under höginflationsåren 2022 och 2023.

Diagram 4.7 Risk för fattigdom och social utestängning 2023: de olika delkomponenterna för ett urval av EU-länder

Anm.: I diagrammet rangordnas länderna från lägsta till högsta värde för totalindikatorn. Totalindikatorn mäter andelen personer som identifieras via minst en av de tre delindikatorerna. För delindikatorn låg relativ ekonomisk standard används den mest aktuella inkomststatistiken från Eurostat, vilken avser inkomståret 2022.

Källa: Eurostat (EU-SILC).

5 Fördelningen av offentligt finansierade välfärdstjänster

En stor del av den offentliga sektorns omfördelning sker i form av subventionerade välfärdstjänster, som t.ex. skola och hälso- och sjukvård. År 2023 uppgick dessa individuella välfärdstjänster till 18 procent av bruttonationalprodukten (BNP).²⁵ Detta kan ställas i relation till hushållens transfereringar från offentlig sektor som uppgick till 12 procent av BNP. Eftersom värdet av välfärdstjänsterna inte ingår i den disponibla inkomsten tenderar traditionella fördelningsanalyser, som använder ekonomisk standard som inkomstbegrepp, att underskatta de ekonomiska resurser som tillfaller individen. Vidare överskattas skillnader i fördelningen av ekonomiska resurser mellan inkomstgrupper när välfärdstjänsterna inte beaktas. Detta beror på att de resurser som satsas på välfärdstjänster är mer jämnt fördelade än de disponibla inkomsterna.

Som ett komplement till den traditionella fördelningsanalysen redovisas i detta avsnitt hur de offentliga resurser som läggs på individuella välfärdstjänster är fördelade i befolkningen.²⁶ Vidare tillämpas ett utvidgat inkomstbegrepp som inkluderar både de disponibla inkomsterna och de resurser som tillhandahålls i form av välfärdstjänster.

Behovet av välfärdstjänster varierar över livet

De individuella offentliga välfärdstjänsterna inkluderar områdena hälso- och sjukvård, utbildning, barnomsorg, socialt skydd (bl.a. äldreomsorg och arbetsmarknadsinsatser),

²⁵ Offentligt finansierade tjänster som kan konsumeras av många personer gemensamt (kollektiva tjänster), såsom infrastruktur, försvar och rättsväsende, beaktas inte i detta avsnitt.

²⁶ I budgetpropositionen för 2024 redovisas hur välfärdstjänsterna fördelar sig på kvinnor och män (prop. 2023/2024:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m. bilaga 3). Analyserna visar bl.a. att kvinnor totalt sett mottar större subventioner i form av välfärdstjänster än män. De resurser som läggs på dessa tjänster minskar därmed de ekonomiska skillnaderna mellan kvinnor och män.

samt fritid och kultur.²⁷ År 2023 uppgick utgifterna för individuellt inriktade välfärdstjänster till 1 139 miljarder kronor (se tabell 5.1).²⁸ Utgifterna var störst inom hälso- och sjukvårdsområdet, som svarade för drygt en tredjedel av de totala utgifterna på individuellt inriktade välfärdstjänster.

Tabell 5.1 Individuella välfärdstjänster efter ändamål 2023

Miljarder kronor (2023 års priser)

Hälso- och sjukvård	385
Utbildning	281
Socialt skydd	319
Barnomsorg	104
Fritid och kultur	50
Totalt	1 139

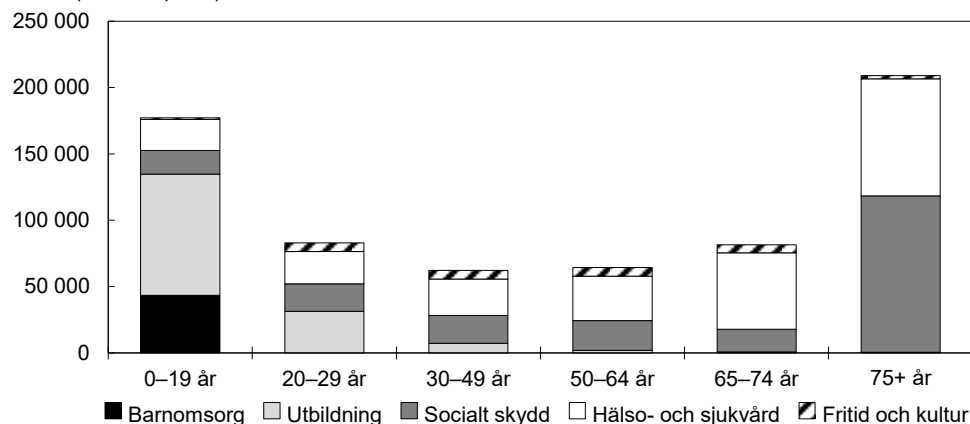
Anm.: I tabellen används benämningen barnomsorg för välfärdstjänster inom områdena förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem (se fotnot 27). Redovisningen är exkl. ingående mervärdesskatt.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

De välfärdssubventioner som fördelades på individerna 2023 motsvarade i genomsnitt 109 200 kronor per person. Behovet och konsumtionen av välfärdstjänster varierar dock under livet och är störst för barn och unga samt för de äldsta i befolkningen (se diagram 5.1). För barn 0–19 år var subventionen i genomsnitt 177 300 kronor och utgjordes till största delen av utbildning. För personer som är 75 år eller äldre var den totala subventionen i genomsnitt 209 000 kronor, där största delen utgjordes av socialt skydd (framför allt äldreomsorg) och hälso- och sjukvård.

Diagram 5.1 Välfärdstjänster för olika åldersgrupper 2023

Kronor (2023 års priser)

Anm.: I diagrammet används benämningen barnomsorg för välfärdstjänster inom områdena förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem (se fotnot 27).

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Mer välfärdstjänster till grupper med lägre ekonomisk standard

I följande redogörelse förutsätts alla i hushållet ha lika stor nytta av de välfärdstjänster som tillfaller hushållet, exempelvis i form av barns utbildning. De totala subventionerna för dessa tjänster räknas därför samman för varje hushåll och fördelas sedan lika på varje medlem i hushållet.

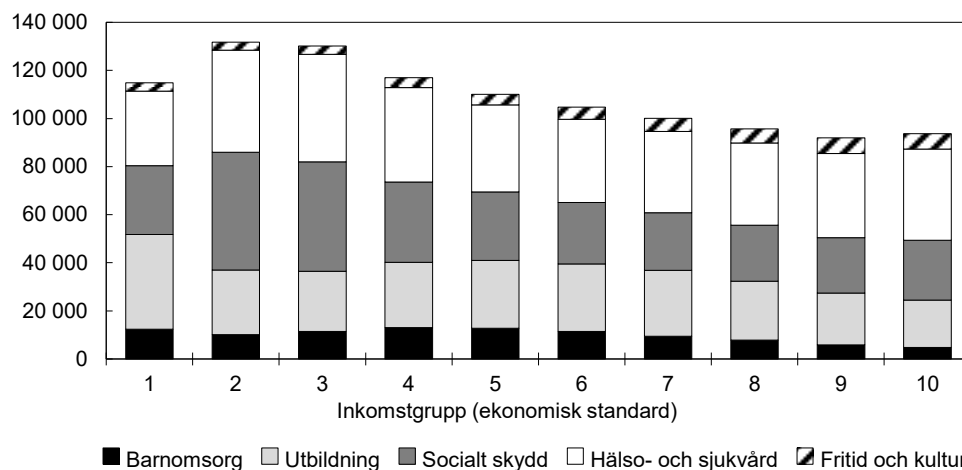
²⁷ De offentliga konsumtionsutgifterna redovisas i detta avsnitt enligt den s.k. COFOG-indelningen (Classification of the functions of government). Barnomsorg är dock inte en egen kategori enligt COFOG-indelningen, men i detta avsnitt används benämningen barnomsorg för tjänster inom områdena förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem. Förskola ingår enligt COFOG-indelningen egentligen i utbildning, medan pedagogisk omsorg och fritidshem ingår i socialt skydd.

²⁸ För en närmare beskrivning av hur värdet av olika offentliga välfärdstjänster har beräknats, se Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

Nedan rangordnas alla individer i befolkningen efter ekonomisk standard och delas därefter in i tio lika stora inkomstgrupper. Valfärdstjänsterna bidrar till att de ekonomiska resurserna ökar i alla inkomstgrupper. De bidrar också till en jämnare fördelning av de ekonomiska resurserna genom att omfattningen av tjänsterna är större i de lägre inkomstgrupperna än i de högre (se diagram 5.2). I de tre lägsta inkomstgrupperna motsvarar värdet av de individuella offentliga valfärdstjänsterna 115 000–132 000 kronor per individ och år, medan värdet i de tre högsta inkomstgrupperna motsvarar 92 000–96 000 kronor.

Diagram 5.2 Valfärdstjänster i olika inkomstgrupper 2023

Kronor (2023 års priser)

Anm.: Hela befolkningen har delats in i tio olika inkomstgrupper efter ekonomisk standard. Benämningen barnomsorg används för valfärdstjänster inom områdena förskola, pedagogisk omsorg och fritidshem (se fotnot 27).

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Valfärdstjänsterna har med andra ord en större betydelse för vissa grupper än för andra. Det leder till att många personer i dessa grupper kommer att lyftas upp i inkomstfördelningen om individer rangordnas efter det utvidgade inkomstbegreppet – utökad inkomst – som avser summan av ekonomisk standard och värdet av individuella valfärdstjänster per person (se tabell 5.2). En stor andel av de personer som tillhör hushåll där de vuxna är 75 år eller äldre förflyttas uppåt i inkomstfördelningen. Personer som tillhör ett hushåll med barn förflyttas också i stor utsträckning uppåt i fördelningen. Det gäller framför allt personer i hushåll med flera barn. Bland de som får en försämrad relativ inkomstposition finns främst personer i förvärsaktiv ålder 20–64 år utan barn, men också de i åldersgruppen 65–74 år.

Tabell 5.2 Rörelser i inkomstfördelningen 2023 när rangordning sker efter utökad inkomst i stället för ekonomisk standard

Procent

	Barn i hushållet	20–64 år utan barn	65–74 år utan barn	75+ år utan barn	Hela befolkningen
Upp minst två inkomstgrupper	2	2	1	45	6
Upp en inkomstgrupp	26	3	2	20	15
Samma inkomstgrupp	59	36	47	33	48
Ned en inkomstgrupp	11	41	46	2	24
Ned minst två inkomstgrupper	2	19	5	0	7
Totalt	100	100	100	100	100

Anm.: Indelningen i inkomstgrupper har gjorts dels utifrån ekonomisk standard, dels utifrån utökad inkomst. Hushåll som innehåller såväl barn som personer äldre än 64 år har grupperats som barnhushåll.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Välfärdstjänsterna utjämnar fördelningen av ekonomiska resurser

I vilken grad välfärdstjänster bidrar till en jämnare fördelning av ekonomiska resurser kan belysas på olika sätt. Ett sätt är att stegvis analysera olika inkomstslags effekter på inkomstspridningen (se tabell 5.3). Spridningen för ekonomisk standard 2023, mätt med Gini-koefficienten, är 0,31. För den utökade inkomsten, där hänsyn också tas till värdet av välfärdstjänster, är spridningen 0,24. Enligt detta sätt att mäta reduceras således inkomstspridningen med drygt 20 procent när välfärdstjänsterna beaktas.

Tabell 5.3 Inkomstspridning för olika inkomstslag 2023

Gini-koefficienter	
Faktorinkomst (F)	0,50
Ekonomisk standard (E)	0,31
Utökad inkomst (U)	0,24
Total effekt (U-F)	-0,26
Välfärdstjänsteffekt (U-E)	-0,07

Anm.: Resultaten baseras på inkomster som beräknats med simuleringsmodellen Fasit. Faktorinkomsten (inkomster av lön, näringsverksamhet och kapital) är, liksom ekonomisk standard, justerad för försörjningsbörda.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

6 Effekter av regeringens politik

Avsnittet är uppdelat i två delar. Avsnitt 6.1 redogör för hur drivkrafterna till arbete har utvecklats under innevarande mandatperiod. I avsnitt 6.2 analyseras fördelnings-effekterna av de reformer som regeringen har genomfört.

6.1 Ekonomiska drivkrafter till arbete

Stärkta ekonomiska drivkrafter för personer som arbetar

För personer som har ett arbete mäts ofta de ekonomiska drivkrafterna till ett ökat arbetsutbud med margineffekten. Margineffekten definieras som den del av en marginell inkomstökning som inte tillfaller hushållet på grund av ökade skatter och avgifter samt minskade transfereringar. Ju högre margineffekten är desto mindre blir individens nettobehållning av en extra arbetsinsats. Exempel på skatte-, avgifts- och transfereringssystem som kan ge upphov till margineffekter är inkomstskatter, bostadsbidrag, barnomsorgsavgift, ekonomiskt bistånd och återbetalning av studielån.

Den genomsnittliga margineffektens utveckling över tid bestäms inte bara av ändrade regler i skatte- och transfereringssystemen. Den påverkas även av den ekonomiska utvecklingen. Exempelvis leder stigande sysselsättning till att antalet personer med inkomstprövade bidrag minskar, vilket i sin tur sänker den genomsnittliga margineffekten. Om ökade inkomster leder till att fler betalar statlig inkomstskatt tenderar i stället den genomsnittliga margineffekten att öka.

År 2022 uppgick den genomsnittliga margineffekten till 33,1 procent. Margineffekten har sjunkit under mandatperioden, och 2025 bedöms den uppgå till 31,1 procent (se tabell 6.1). Den höga inflationen 2022 fick till följd att den automatiska uppräkningspunkten för statlig inkomstskatt blev ovanligt stor 2023. Antalet personer som betalar statlig inkomstskatt minskade därför 2023, vilket i sin tur innebar en lägre genomsnittlig margineffekt. Även regeringens reformer under mandatperioden bedöms bidra något till en lägre genomsnittlig margineffekt. Förstärkningen av jobbskatteavdraget 2024 bidrog till att sänka den genomsnittliga

marginal effekten, medan den pausade uppräknningen av skiktgränsen för statlig inkomstskatt samma år verkade i motsatt riktning. Den ytterligare förstärkningen, och den slopade avtrappningen, av jobbskatteavdraget 2025 väntas entydigt bidra till en lägre genomsnittlig marginaleffekt.

Tabell 6.1 Genomsnittlig marginaleffekt

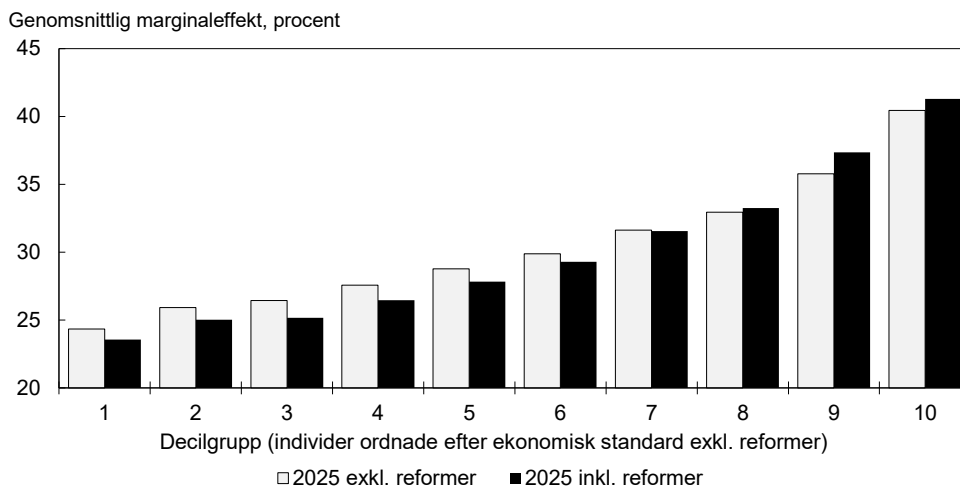
Procent	
Genomsnittlig marginaleffekt 2022	33,1
Genomsnittlig marginaleffekt 2025	31,1
Genomsnittlig marginaleffekt 2025 utan regeringens reformer	31,2

Anm.: Marginaleffekter har beräknats med Fasit-modellen för personer i åldrarna 20–64 år som har haft någon löneinkomst under analysåret. Marginaleffekter har inte beräknats för personer med företagarinkomster eller för personer som inte befunnit sig i Sverige under hela analysåret. Beräkningen görs för varje individ genom att löneinkomsten ökas med 1 000 kronor per år. Därefter beräknas hur mycket hushållets disponibla inkomst förändras efter att skatter, avgifter och transfereringar justerats till följd av den ökade löneinkomsten. De reformer som har beaktats finns redovisade i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.3).

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Regeringens reformer hittills under mandatperioden bedöms bidra till att marginal effekten i genomsnitt blir något lägre 2025 än vad den skulle ha blivit utan reformerna, men reformeffekten varierar väsentligt mellan olika inkomstgrupper (se diagram 6.1). För individer i de översta inkomstgrupperna dominerar effekten av att skiktgränsen för statlig inkomstskatt inte räknades upp 2024 och av den slopade avtrappningen av jobbskatteavdraget 2025. Reformerna bedöms sammantaget bidra till en ökning av den genomsnittliga marginaleffekten i detta inkomstskikt. För individer i övriga inkomstgrupper, där relativt få berörs av statlig inkomstskatt eller avtrappningen av jobbskatteavdraget, dominerar i stället effekten av att jobbskatteavdraget har förstärkts både 2024 och 2025. Reformerna väntas sammantaget bidra till en lägre genomsnittlig marginaleffekt i detta inkomstskikt, vilket innebär att de ekonomiska drivkrafterna till arbete stärks.

Diagram 6.1 Genomsnittlig marginaleffekt i olika inkomstgrupper 2025, med och utan regeringens reformer under mandatperioden

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Mer lönsamt att arbeta jämfört med att vara arbetslös

Det ekonomiska utbytet av att arbeta i förhållande till att vara arbetslös brukar ofta mätas med den s.k. ersättningsgraden. Ersättningsgraden beräknas i detta avsnitt som kvoten mellan hushållets disponibla inkomst när individen är arbetslös hela året och

hushållets disponibla inkomst när individen arbetar heltid hela året.²⁹ Ju lägre ersättningsgrad desto mer lönsamt är det att gå från arbetslöshet till arbete. På motsvarande sätt är det mer kostsamt att gå från arbete till arbetslöshet om ersättningsgraden är låg än om den är hög.

År 2022 uppgick den genomsnittliga ersättningsgraden till 70,9 procent. Ersättningsgraden har sjunkit något under mandatperioden, och 2025 bedöms den i genomsnitt uppgå till 70,4 procent (se tabell 6.2).³⁰ Detta innebär att det ekonomiska utbytet av att gå från arbetslöshet till arbete har stärkts under mandatperioden. En förklaring till de sjunkande ersättningsgraderna är att taket i arbetslöshetsförsäkringen ligger kvar på samma nivå som 2022 samtidigt som lönerna i genomsnitt har fortsatt att öka. Förstärkningarna av jobbskatteavdraget 2024 och 2025, som ökar skillnaden i disponibel inkomst vid arbete respektive arbetslöshet, bidrar också till att sänka den genomsnittliga ersättningsgraden.

Tabell 6.2 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet

Procent

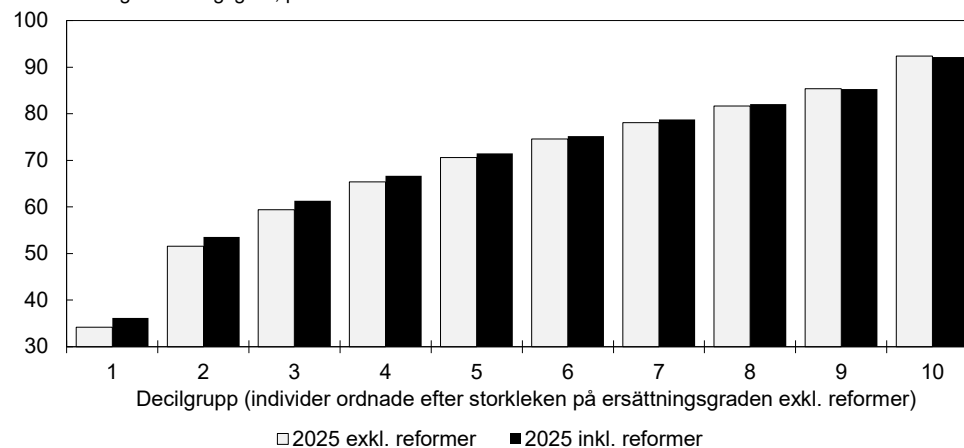
Genomsnittlig ersättningsgrad 2022	70,9
Genomsnittlig ersättningsgrad 2025	70,4
Genomsnittlig ersättningsgrad 2025 utan regeringens reformer	69,3

Anm.: Ersättningsgrader har beräknats med Fasit-modellen. För 2022 ingår individer 20–64 år i beräkningsunderlaget. För 2025 ingår även 65-åringar i underlaget, då åldersgränsen för rätt till arbetslöshetsersättning och medlemskap i a-kassan fr.o.m. 2023 har höjts till 66 år. Ersättningsgrader har beräknats för individer som har varit sysselsatta eller arbetssökande och som varit bosatta i landet under hela analysåret. Ersättningsgrader har inte beräknats för personer med företagarincomester. De reformer som har beaktats finns redovisade i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.3).

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Diagram 6.2 Genomsnittlig ersättningsgrad vid arbetslöshet 2025, med och utan regeringens reformer under mandatperioden

Genomsnittlig ersättningsgrad, procent

Anm.: Till decilgrupp 1 hör den tiondel av urvalsindividerna som har lägst ersättningsgrad och till decilgrupp 10 hör den tiondel som har högst ersättningsgrad. Att ersättningsgraden definieras utifrån hushållets disponibla inkomst innebär att det kan finnas betydande avvikelser mellan ersättningsgraden och den kompensationsgrad som exempelvis gäller för personer som är berättigade till inkomstbaserad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. En person som får ersättning med 80 procent av den egna lönen före skatt kan ha en ersättningsgrad som är väsentligt högre än 80 procent om personen t.ex. har stora kapitalinkomster eller om personen har en partner med hög inkomst.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

²⁹ Den ersättning som individer får vid arbetslöshet kan omfatta allt från inkomstrelaterad ersättning från arbetslöshetsförsäkringen till behovsprövade ersättningar på hushållsnivå. Utöver ersättning från de offentliga systemen har många som är etablerade på arbetsmarknaden också rätt till kompletterande ersättningar via det kollektivavtal som gäller på arbetsplatsen och från inkomstförsäkringar som ingår i medlemsavgiften till de flesta fackförbund. Dessa ersättningar beaktas i beräkningarna. Vid beräkning av ersättningsgraden för en sammanboende person ingår partners inkomst i hushållsinkomsten. Partners inkomst antas vara densamma oavsett om analysindividen själv arbetar eller är arbetslös. Beräkningsmetoden beskrivs närmare i Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningpolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

³⁰ Övergången till den nya inkomstbaserade arbetslöshetsförsäkringen (prop. 2023/24:128), som träder i kraft den 1 oktober 2025, beaktas inte. Orsaken är att de nya reglerna kommer att beröra förhållandevis få individer 2025.

Regeringens reformer hittills under mandatperioden bedöms bidra till att ersättningsgraden i genomsnitt blir ungefär en procentenhet högre 2025 än vad den skulle ha blivit utan reformerna. Det kan främst kopplas till beslutet att bibehålla de tillfälligt höjda ersättningsnivåer i arbetslöshetsförsäkringen som infördes 2020. Reformerna bedöms främst bidra till att försvaga drivkrafterna för personer med låg ersättningsgrad, dvs. personer för vilka de ekonomiska drivkrafterna till arbete kan antas vara jämförelsevis starka (se diagram 6.2).

6.2 Fördelningseffekter av regeringens reformer

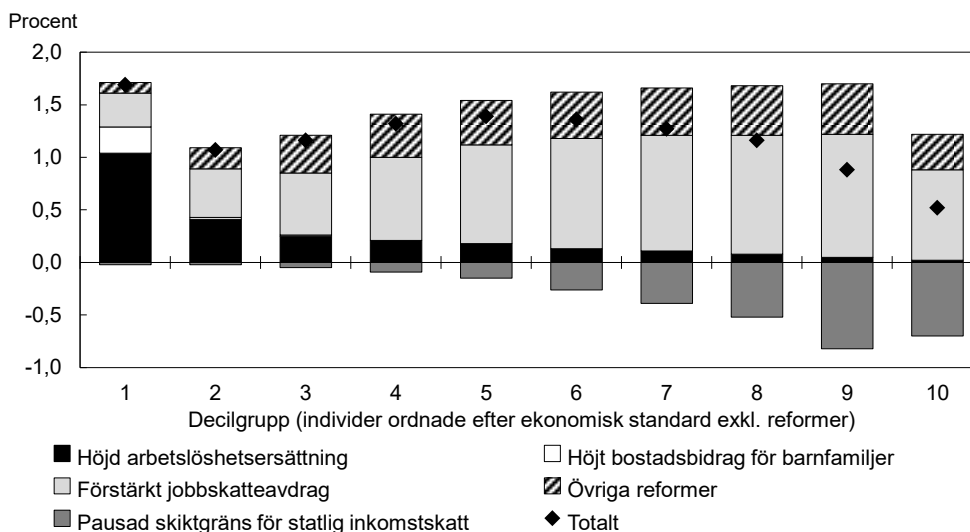
Inledningsvis redovisas hur regeringens reformer i skatte- och transfereringssystemen hittills under mandatperioden bedöms påverka individens ekonomiska standard, inkomstspridningen och andelen ekonomiskt utsatta. I en separat analys beaktas därefter reformer som avser indirekta skatter och sänkningen av reduktionsplikten. Dessa har ingen direkt effekt på den disponibla inkomsten, men de påverkar individernas ekonomi genom att köpkraften förändras. Regeringen har under mandatperioden även genomfört satsningar på individuella välfärdstjänster. De ingår inte heller i den disponibla inkomsten, men de har betydelse för hushållens välstånd. För att ge en mer fullständig bild av reformernas fördelningseffekter analyseras därför i den avslutande delen hur välfärdssatsningarna fördelar sig på olika inkomstgrupper.

Reformerna bidrar till en något jämnare fördelning av den ekonomiska standarden

Hushållens disponibla inkomster beräknas öka med ca 32 miljarder kronor 2025 till följd av regeringens åtgärder hittills under mandatperioden.³¹ Den ekonomiska standarden i befolkningen bedöms i genomsnitt öka med 1,0 procent till följd av reformerna. De enskilda reformerna har olika fördelningsprofil, men sammantaget bedöms de ha en något utjämnande effekt på inkomstfördelningen (se diagram 6.3). Den ekonomiska standarden väntas, procentuellt sett, öka mest för den tiondel av befolkningen som har lägst ekonomisk standard. Den reform som bidrar mest till låginkomstprofilen är den höjda arbetslöshetsersättningen under mandatperioden. Förstärkningarna av jobbskatteavdraget har däremot störst effekt på inkomsterna för personer i mitten och i den övre delen av inkomstfördelningen. Den lägre reformeffekten i de översta inkomstgrupperna härrör från den pausade uppräknings av skiktgränsen för statlig inkomstskatt.

Regeringens reformer bedöms bidra till en svag minskning av den samlade inkomstspridningen mätt med Gini-koefficienten (se tabell 6.3). Andelen med låg inkomststandard bedöms också minska något till följd av reformerna, medan andelen med en ekonomisk standard under 60 procent av medianinkomsten bedöms öka marginellt.

³¹ Beräkningarna har gjorts med mikrosimuleringsmodellen Fasit. Effekterna beräknas genom att individens förväntade ekonomiska standard 2025, simulerad utifrån 2025 års regelverk, jämförs med hur standarden skulle ha sett ut 2025 utan reformerna. Reformerna av mer tillfällig karaktär, som påverkade inkomsterna 2023 eller 2024 men inte 2025, omfattas därför inte av analysen. Det gäller t.ex. de elstöd som betalades ut under 2023. Beräkningarna är statiska i den meningen att de inte beaktar eventuella beteendeförändringar som kan uppkomma till följd av förslagen.

Diagram 6.3 Genomsnittlig effekt på ekonomisk standard i olika inkomstgrupper till följd av regeringens reformer under mandatperioden

Anm.: I diagrammet har individer ordnats efter den ekonomiska standard de skulle ha haft 2025 utan reformerna. De reformer som har beaktats finns redovisade i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.3 i redogörelsens tabellbilaga).

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar

Tabell 6.3 Effekt på Gini-koefficienten och andelen ekonomiskt utsatta till följd av regeringens reformer

Andelar i procent och förändring av andelar i procentenheter

	2025 exkl. reformer	2025 inkl. reformer	Reformeffekt
Gini-koefficienten	0,322	0,320	-0,002
Andel med låg inkomststandard	4,3	4,2	-0,1
Andel under 60 procent av medianinkomsten	13,2	13,3	0,1

Anm.: Se avsnitt 3.1 ovan för en närmare beskrivning av måttet låg inkomststandard.

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Förändrade indirekta skatter och sänkt reduktionsplikt har störst betydelse för individer i de lägre inkomstskikten

Regeringen har under mandatperioden även genomfört vissa förändringar av den indirekta beskattningen och andra åtgärder som inte påverkar hushållens ekonomiska standard. De påverkar dock individers ekonomi genom att inkomsternas köpkraft förändras. I diagram 6.4 redovisas fördelningseffekterna av sänkt energiskatt på bensin och diesel samt sänkt reduktionsplikt under mandatperioden.³² Reformerna förväntas leda till lägre drivmedelspriser, vilket därmed påverkar individernas konsumtionsmöjligheter. I kategorin övriga reformer i diagram 6.4 ingår bl.a. effekter av förändringar i beskattningen av alkohol och tobak.

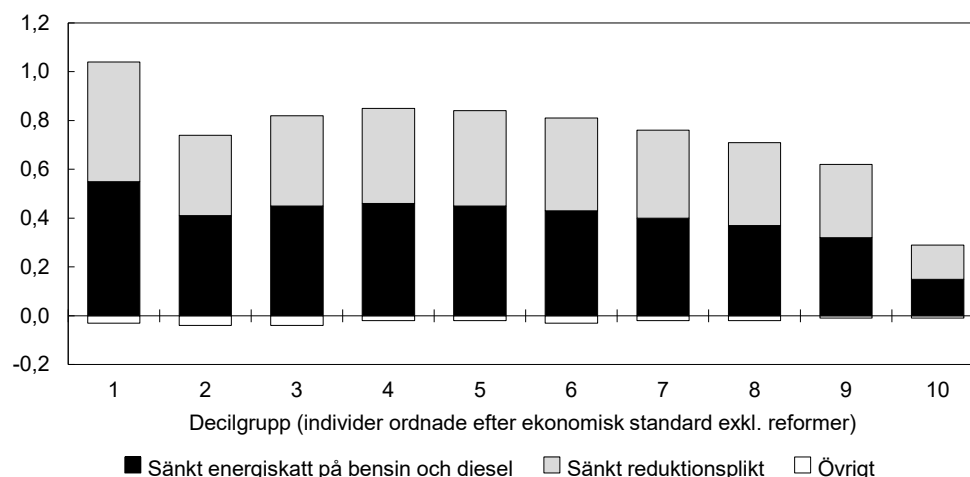
I beräkningarna antas att förändringarna övervältras på priserna fullt ut, och att hushållens konsumtionsutrymme därmed ökar med 19 miljarder kronor.³³ Konsumtionsutrymmet bedöms öka i alla inkomstgrupper, men reformerna har störst betydelse för individer i de lägre inkomstskikten. För individer i den nedersta tiondelen av inkomstfördelningen bedöms köpkraften, uttryckt som andel av den ekonomiska standarden, öka med i genomsnitt 1,0 procent.

³² Kostnaden för att uppfylla reduktionsplikten beräknas ligga omkring 13 öre per liter, exklusive mervärdesskatt, för varje procentenhet reduktionsplikt (prop. 2023/24:28). I beräkningarna antas att priset för konsumenterna, vilket är ett mycket osäkert antagande.

³³ I beräkningarna antas att hushållen inte förändrar sina konsumtionsmönster till följd av prisförändringarna. Vid lägre priser minskar då den del av den disponibla inkomsten som behöver reserveras för att betala för den aktuella varan eller tjänsten, vilket ökar konsumtionsutrymmet.

Diagram 6.4 Genomsnittligt förändrat konsumtionsutrymme i olika inkomstgrupper till följd av ändrad indirekt beskattning

Förändrat konsumtionsutrymme som andel av ekonomisk standard, procent

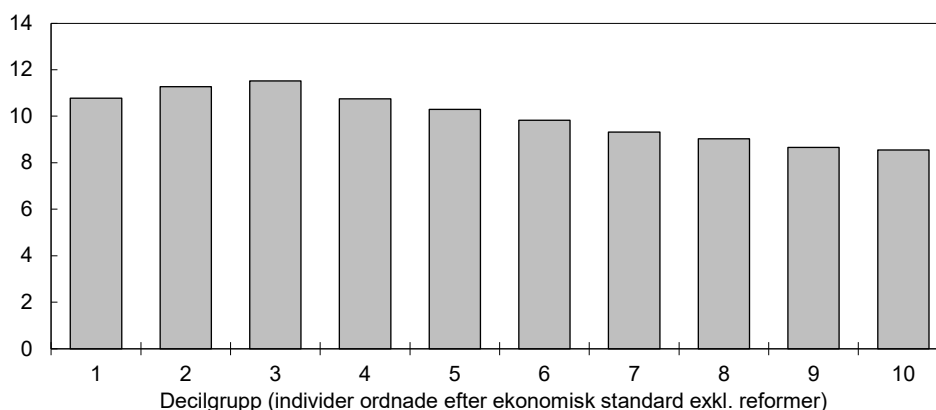
Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

Välfärdssatsningar tillför mest ekonomiska resurser till personer i den nedre delen av inkomstfördelningen

Utöver de reformer som påverkar den disponibla inkomsten och köpkraften påverkas individers levnadsvillkor av reformer avseende individuella välfärdstjänster som vård, skola och omsorg. De satsningar som har genomförts under innevarande mandatperiod beräknas öka de individuella välfärdstjänsternas omfattning med drygt 40 miljarder kronor 2025.³⁴ Välfärdssatsningarna bedöms tillföra ekonomiska resurser i alla inkomstgrupper, men de bedöms i högre grad tillfå individer i den nedre delen av inkomstfördelningen (se diagram 6.5).³⁵ Det är en konsekvens av att behovet och konsumtionen av välfärdstjänster är störst för barn och unga samt för de äldsta i befolkningen. Dessa grupper är överrepresenterade i den nedre delen av fördelningen.

Diagram 6.5 Andel av välfärdssatsningar under mandatperioden som tillfaller olika inkomstgrupper

Procent

Källor: Statistiska centralbyrån (STAR) och egna beräkningar.

³⁴ Den totala omfattningen av välfärdssatsningarna, uppdelat på olika områden, redovisas i redogörelsens tabellbilaga (se tabell a.4).

³⁵ Värdet av välfärdstjänsterna räknas samman på hushållsnivå och fördelas lika på varje medlem i hushållet. För en mer utförlig beskrivning av beräkningsmetoden, se Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se.

Tabell- och diagrambilaga

Tabell a.1 Fördelningspolitiska nyckeltal 2000–2015

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gini inkl. kapitalvinster ¹	0,294	0,271	0,297	0,292	0,288	0,291	0,302	0,314
Gini exkl. kapitalvinster ¹	0,240	0,237	0,265	0,263	0,264	0,264	0,269	0,272
Inkomstandel för översta procenten (procent) ¹	8,7	6,8	7,0	6,8	6,5	6,7	7,3	8,2
Inkomstandel för översta tiondelen (procent) ¹	25,9	23,7	24,6	24,3	23,9	24,2	25,2	26,5
Låg ekonomisk standard, relativ 60 (procent) ¹	9,3	10,1	14,1	13,5	13,4	13,4	13,9	14,3
Låg inkomststandard (procent) ¹	12,3	9,3	8,8	6,9	6,4	6,3	6,0	5,5
Allvarlig materiell och social fattigdom (procent)	-	-	-	-	-	-	-	1,1
Andel individer med ek. bistånd (procent) ²	7,2	6,1	4,6	4,4	4,2	4,2	4,2	4,2
Marginal-effekt (procent) ³	42,6	40,0	32,8	33,6	33,4	33,7	32,7	33,3
Ersättningsgrad inom sjukpenningen exkl. kompletterade ersättningar (procent) ³	85,0	84,0	80,2	80,1	80,0	80,7	80,0	80,0
Ersättningsgrad inom sjukpenningen inkl. kompletterade ersättningar (procent)								86,0

¹ På grund av dataomläggning är serien före 2011 inte helt jämförbar med serien 2011–2015 (HEK 2000–2010, TRIF 2011–2015).

² Data från Socialstyrelsen. Från och med 2012 ingår inte längre introduktionsersättning i redovisningen av ekonomiskt bistånd, vilket skapar ett brott i serien för andel med ekonomiskt bistånd.

³ På grund av dataomläggning är serien före 2013 inte helt jämförbar med serien 2013–2015 (HEK 2000–2012, STAR 2013–2015).

Källor: Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen, Eurostat och egna beräkningar.

Tabell a.2 Fördelningspolitiska nyckeltal 2016–2023

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Gini inkl. kapitalvinster	0,317	0,320	0,309	0,311	0,310	0,333	0,324	0,310
Gini exkl. kapitalvinster	0,276	0,277	0,271	0,275	0,275	0,285	0,288	0,287
Inkomstandel för översta procenten (procent)	9,0	9,0	8,6	8,6	8,4	10,4	10,0	8,4
Inkomstandel för översta tiondelen (procent)	27,1	27,1	26,1	26,1	26,0	28,3	27,7	26,1
Låg ekonomisk standard, relativ 60 (procent)	13,9	14,4	14,1	14,6	14,3	14,7	13,6	13,2
Låg inkomststandard (procent)	5,1	5,3	5,0	5,1	5,1	4,6	4,6	4,2
Mycket låg materiell standard (procent)	0,7	1,0	1,4	1,5	2,0	1,4	2,3	2,5
Andel individer med ek. bistånd (procent)	4,1	4,0	3,9	3,7	3,6	3,3	2,8	2,5
Marginal-effekt (procent)	33,7	34,1	34,0	33,3	32,8	32,9	33,1	31,7
Ersättningsgrad exkl. kompletterade ersättningar (procent) ¹								
Arbetslöshet		66,4	66,5	64,2	68,4	69,2	65,8	66,9
Sjukpenning	79,9	79,9	79,8	79,4	79,5	79,1	80,8	81,4
Ersättningsgrad inkl. kompletterade ersättningar (procent) ¹								
Arbetslöshet	-	73,5	73,1	72,3	74,7	74,7	70,9	72,1
Sjukpenning	86,6	86,6	86,5	86,3	86,4	86,2	87,0	87,2

¹ Metodiken för att beräkna ersättningsgrader har reviderats i 2025 års fördelningspolitiska redogörelse (se Finansdepartementets rapport Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2025 på regeringen.se). Den nya metoden tillämpas för närvarande endast fr.o.m. inkomståret 2022.

Ersättningsgraderna som redovisas för 2016–2021 i tabellen är därför inte helt jämförbara med ersättningsgraderna för 2022 och 2023.

Källor: Statistiska centralbyrån, Socialstyrelsen, Eurostat och egna beräkningar.

Tabell a.3 Reformerna som beaktas vid beräkning av politikens effekter på drivkrafterna till arbete och på hushållens ekonomi

2025
Förstärkt jobbskatteavdrag
Sänkt skatt för pensionärer (förstärkning av det förhöjda grundavdraget)
Skattefri grundnivå för sparande på investeringssparkonto och i kapitalförsäkring
Avtrappat ränteavdrag för lån utan säkerhet
Höjt tak i arbetslöshetsersättningen från den 1 augusti 2025
Förlängt tillfälligt tillägg till bostadsbidraget för barnfamiljer
Höjd sjuk- och rehabiliteringspenning i särskilda fall samt höjt boendetillägg
Tillfälligt höjd subventionsgrad för rotavdraget
Höjd lärlingsersättning
Borttaget flyktigundantag i sjuk- och aktivitetsersättningen
Ändrade beloppsgränser för räntefördelning för enskilda näringsidkare
Förändring i public serviceavgiften
Sänkt subventionsgrad för installation av solceller
Sänkt energiskatt på bensin och diesel
Justerad reduktionsplikt
Sänkt skatt för husbilar
2024
Förstärkt jobbskatteavdrag
Pausad uppräkningsgräns för statlig inkomstskatt
Höjd åldersgräns för jobbskatteavdrag för äldre från 65 till 66 år
Sänkt skatt för pensionärer (förstärkning av det förhöjda grundavdraget)
Kompensation till personer födda 1957 till följd av höjd åldersgräns för förhöjt grundavdrag
Bibehållande av förhöjd nivå på arbetslöshetsersättningen
Förlängt tillfälligt tillägg till bostadsbidraget för barnfamiljer
Tillfälligt höjt tak för rotavdrag
Sänkt energiskatt på bensin och diesel
Justerad reduktionsplikt
Förändringar i beskattningen av alkohol och tobak
2023
Bibehållande av förhöjd nivå på arbetslöshetsersättningen
Förlängt och förstärkt tillfälligt tillägg till bostadsbidraget för barnfamiljer
Förstärkt jobbskatteavdrag för äldre
Elstöd (elstöd till hushåll i södra och mellersta Sverige och elstöd till hushåll i hela landet)
Förändringar i reseavdraget
Höjd subventionsgrad för installation av solceller
Förändringar i beskattningen av alkohol och tobak
Sänkt energiskatt på bensin och diesel

Anm.: Övergången till den nya inkomstbaserade arbetslöshetsförsäkringen (prop. 2023/24:128), som träder i kraft den 1 oktober 2025, beaktas inte i beräkningarna då effekterna av de nya reglerna kommer att vara väldigt begränsade 2025.

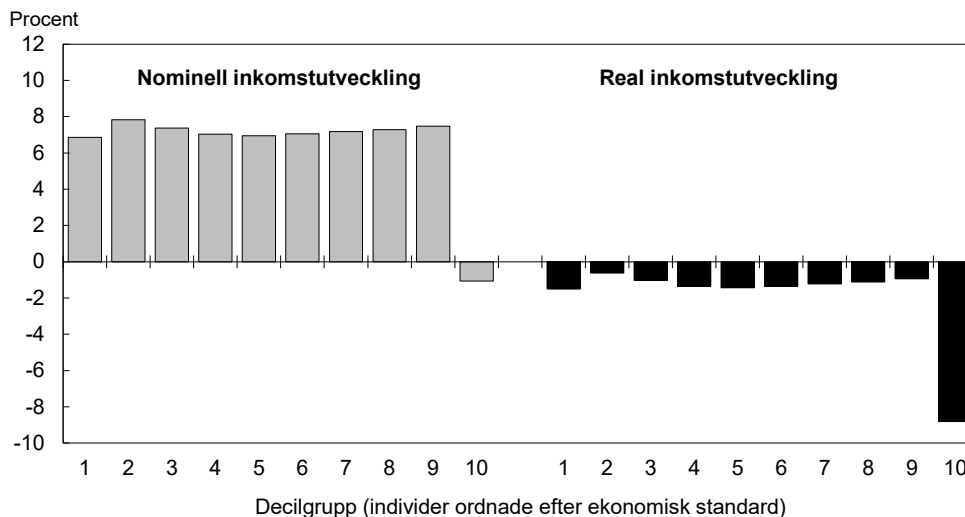
Tabell a.4 Fördelning av reformer på välfärdstjänstområdet på olika verksamhetsområden

Verksamhetsområde	Procent
Fritid och kultur	2
Hälso- och sjukvård	44
Socialt skydd	20
Utbildning	28
Barnomsorg	6
Totalt	100

Anm.: De totala satsningarna på individuella välfärdstjänster under mandatperioden beräknas 2025 uppgå till 40,1 miljarder kronor. Reformerna som är av mer generell karaktär, såsom generella statsbidrag till kommuner och regioner, fördelas i enlighet med det konsumtionsmönster som gäller för välfärdstjänsterna totalt.

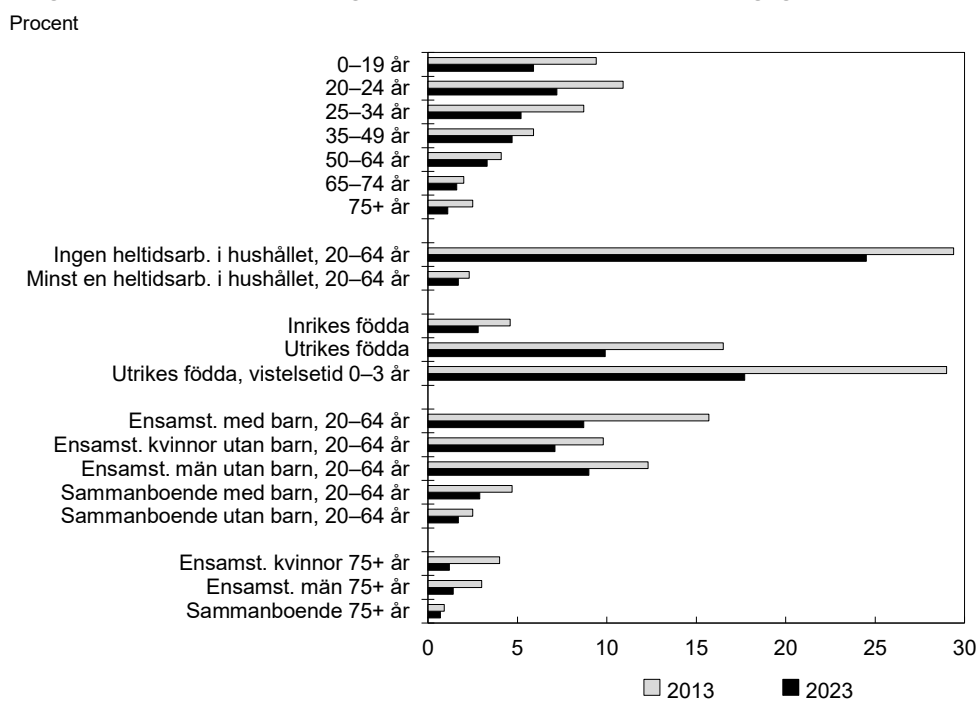
Källa: Egna beräkningar.

Diagram a.1 Inkomstutveckling 2023

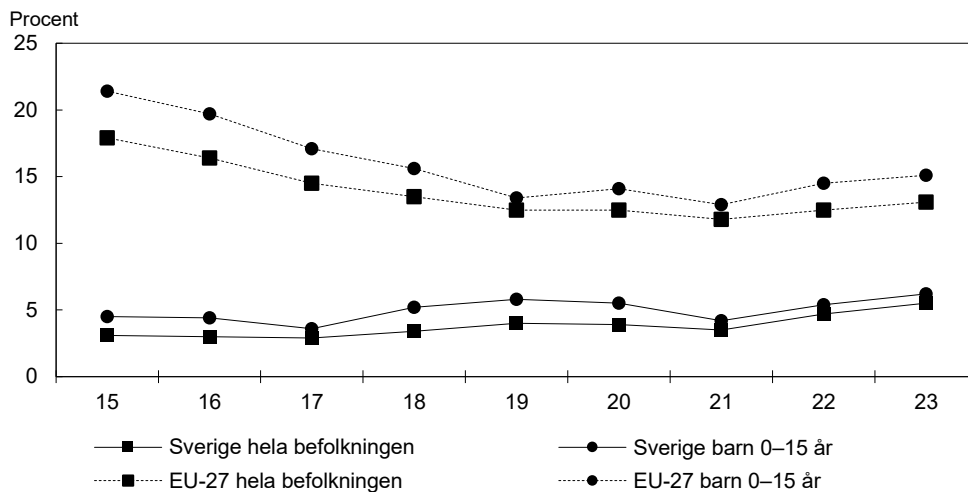

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF) och egna beräkningar.

Diagram a.2 Andel med låg inkomststandard i olika befolkningsgrupper

Källor: Statistiska centralbyrån (TRIF och STAR) och egna beräkningar.

Diagram a.3 Andel som lever i materiell och social fattigdom

Anm.: En individ som inte har råd med fem eller flera av 13 olika utgiftsposter anses leva i materiell och social fattigdom (se avsnitt 3.2). Information om sju av de 13 utgiftsposter som ingår i indikatorn samlas in på hushållsnivå och gäller på samma sätt för alla hushållsmedlemmar, både vuxna och barn. Information om resterande sex utgiftsposter samlas endast in för personer som är 16 år eller äldre. Om minst hälften av det antal vuxna för vilka informationen finns tillgänglig i hushållet inte har råd med en viss utgift anses inte heller de barn som bor i hushållet ha råd med utgiften.

Källa: Eurostat (EU-SILC).